

Datum:

Čas, časová osa

- **Čas** je veličina, kterou měříme na hodiny, dny, roky, staletí. V dějepise se naučíme rozlišovat čas před rokem nula a po něm. Rok nula byl stanoven pro křesťanský svět jako rok narození Ježíše Krista. Národy vyznávající jiná náboženství mají i jiné počítání roků. Počítání času může být **lineární** = od roku nula tam i zpět po pomyslné ose = linii. Nebo může být **cyklické** = například kalendářní rok – leden až prosinec, budík – jedna hodina až dvanáctá hodina, a tak pořád dokola = opakující se = **cyklické**.

- **Časovou osu** můžeme znázornit jako přímku, která nemá ani konec ani začátek. Na ni můžeme vyznačit místo milimetrů a centimetrů jednotlivé události. Od roku narození Ježíše Krista, tedy od roku nula, počítáme dodnes 2012 dílů. To je náš letopočet. Ale musíme počítat i zpět. Od roku nula je to zpět těžko představitelných 4 miliardy let. To je před naším letopočtem. Od roku nula počítáme jakoby na přímce vlevo od jedničky dále a od roku nula napravo počítáme rovněž od jedničky dál.

4 př.n.l. _____ 2 _____ 1 _____ 0 _____ 1 _____ 2 _____ 4 n.l.

Otázky a úkoly:

1. Napiš příklad lineárního chápání času:

.....

2. Napiš příklad cyklického chápání času:

.....

3. Co znamená rok nula. Kdo se v křesťanském světě narodil v roce nula?

.....

4. Zaznamenej na časovou osu tyto letopočty:

1231 n.l.

4500 př.n.l.

352 n.l.

2270 př.n.l.

0

105 př.n.l.

2012 n.l.

Staletí a tisíciletí

Někdy nevíme, kdy se určitá událost stala přesně. Známe jen přibližně století nebo tisíciletí. To znamená, že když se něco stalo mezi rokem 300 a 400, řekneme, že se to stalo ve čtvrtém století. Vždy musíme říct století následující. Když se něco stalo v roce 1492, řekneme, že se to stalo v patnáctém století. Někdy můžeme použít pojmenování – v první čtvrtině nějakého století (1320 = první čtvrtina 14tého století) nebo ve druhé polovině nějakého století (1580 = druhá polovina 16tého století)

Periodizace dějin

Země vznikla před více než čtyřmi miliardami let. Postupně se na ní vyvíjely živé organismy, nejprve ve vodě, později na souši, vznikají obratlovci ve vodě, na souši se pak objevují dinosauři, kteří však časem vyhynou, a pak se začnou vyvíjet obojživelníci, plazi, ptáci, savci a konečně někdy před třemi miliony let se začíná vyvíjet člověk. Lidské dějiny pak rozdělujeme na části = periody.

- PRAVĚK = 3 000 000 let – 4 000 let přnl.

začíná vznikem člověka a končí ve chvíli, kdy na jednotlivých územích začínají vznikat první písemné památky

- STAROVĚK = 4 000 přnl. – 476 nl.

Navazuje na pravěk a končí v roce, kdy se rozpadla západořímská říše

- STŘEDOVĚK = 476 nl. – 1492 nl.

Je období od konce západořímské říše do objevení Ameriky

- RANÝ NOVOVĚK = 1492 nl. – 1648 nl.

Je období od objevení Ameriky do konce třicetileté války

- NOVOVĚK = 1648 nl. – 1918 nl.

Je období od konce třicetileté války do konce první světové války

- NEJNOVĚJŠÍ DĚJINY = 1918 nl. – dosud

Otázky a úkoly:

- K uvedeným letopočtům napiš správně století

329 přnl. ....
44 přnl. ....
123 přnl. ....
1789 .....
631 .....
1000 .....
1 .....
124 .....

1621 .....
1945 .....

2. Seřad' správně období lidských dějin, jak jdou za sebou:
středověk, nejnovější dějiny, pravěk, raný novověk, starověk, novověk.

1 ..... 4 .....
2 ..... 5 .....
3 ..... 6 .....

Datum:

PRAVĚK

Dělení pravěku

Pravěk je doba, kdy vznikl člověk a kdy se postupně vyvíjel z lidoopa po člověka dnešního typu. Pravěk zahrnuje nejdelší období lidských dějin. První předkové člověka se na planetě Zemi objevili asi před třemi miliony let. Vědci rozdělili toto období podle toho, z jakého materiálu si lidé dokázali vyrobit nástroje. Podle toho ta období dostala své názvy.

- **Doba kamenná** 3 000 000 př.n.l. - 2 000 př.n.l.
- **Doba bronzová** 2 000 př.n.l. - 750 př.n.l.
- **Doba železná** 750 př.n.l. - 0 (= přelom letopočtu)

Tyto časové údaje platí hlavně pro střední Evropu. V jiných částech světa je rozdělení poněkud odlišné.

Otázky a úkoly:

1. Napiš, tři časová období, na která rozdělujeme pravěk:

1. Doba .....
2. Doba .....
3. Doba .....

2. Doplň text:

Vědci rozdělili toto ..... podle toho, z jakého ..... si lidé dokázali vyrobit.....
První předkové .....se na planetě.....objevili před .....miliony let.

3. Namaluj, jak si představuješ lidoopa:

Datum:

Lovci a sběrači v době kamenné

První lidé

- První člověk se objevil asi před třemi miliony let na území Afriky. Podobal se dnešním lidoopům, živil se rostlinami a plody, které nasbíral, hmyzem a malými živočichy. Dorozumíval se křikem a různými zvuky. Mluvit ještě neuměl. Žil v tlupách a uměl si vyrobit velmi jednoduché nástroje.
- Před dvěma miliony let, se v Africe vyvinul vyspělejší druh předchůdce člověka, který už chodil po dvou nohách. Ruce se tak uvolnily pro práci. Začal se rozšiřovat i do Evropy a Asie, a naučil se používat oheň.
- **Člověk dnešního typu** se pak vyvinul před 40 000 ti tisíci lety na všech třech jmenovaných kontinentech.

Otázky a úkoly:

1. Kdy a kde se objevil první člověk?

.....

2. Kdy a kde vznikl člověk dnešního typu?

.....

Datum:

Doba ledová

- Období, kdy se začal vyvíjet člověk, se nazývá doba ledová. Podnebí bylo výrazně chladnější, než dnes, ledovec, který je dnes u severního pólu, sahal až ke Krkonošům, krajina připomínala tundru, žili zde srstnatí nosorožci, mamuti, obrovští jeskynní medvědi, sobi a stáda divokých koní.

- Tundra = step, porostlá nízkými odolnými rostlinami, keříky, mechy, lišejníky.

- Mamut = druh slona, větší a porostlý dlouhými hustými chlupy, s dlouhými mohutnými kly. Po skončení doby ledové vyhnuli, část se přesunula na Sibiř, ale i tam před 8000lety vyhnuli úplně.

Čím se živili první lidé v době ledové?

- Sbíráním: plody, kořínky, rostliny, hmyz, plže, krabi, škeble
- Lovem: drobní živočichové, později i zvěř

Velká zvířata nahнала celá tlupa do bažiny, nebo ke srázu, odkud zvíře spadlo, a pak jej ubili a snědli. Ještě neměli zbraně, jen klacky, oheň, kameny, pěstní klíny.

Otázky a úkoly:

1. Čím se živili lidé v době ledové?

Sbíráním : .....

Lovem : .....

2. Doplň chybějící slova:

Srstnatí....., jeskynní ....., divocí .....

3. Namaluj mamuta:

Datum:

Jak tehdy lidé bydleli?

- První lidé se neusazovali na jednom místě, ale putovali krajinou za zvěří a za potravou. Využívali pouze přírodní úkryty, jako jsou jeskyně a skalní převisy. Tam, kde se často objevovala zvířata, stavěli lidé jednoduché příbytky z kůží, dřeva, kostí mamutů.
- Nejstarší nejznámější sídliště pravěkých lidí bylo nalezeno u Dolních Věstonic pod Pálavou. Zde žili lovci mamutů. Byly zde nalezeny kostry lidí i zvířat, zbytky obydlí a sošky.

Otázky a úkoly:

1. Oprav popletený text:

První lidé se usazovali na jednom místě, ale plavali krajinou za hmyzem a cukrovinkami. Využívali pouze domovní úkryty, jako jsou pokoje a skalní převisy. Tam, kde se často objevovala zvířata, stavěli lidé složité příbytky z cihel, skla a kostí mamutů.

2. Vypiš, z čeho lidé stavěli první příbytky:

.....

3. Napiš jméno vesnice pod Pálavou, kde byly nalezeny pozůstatky obydlí pravěkých lidí:

.....

Datum:

Umění a náboženství

- Před více než 20 000 lety začala vznikat první umělecká díla.
- Lidé vytvářeli drobné sošky z pálené hlíny, vyřezávali je z kostí, ze dřeva, parohů a mamutích klů.
- Byly to sošky žen, protože žena měla významné postavení – rodila děti. Tyto sošky se nazývají venuše a zobrazují vždy těhotnou ženu – nositelku života. Souvisí s magií plodnosti.
- Také to byly sošky zvířat, které souvisely s magií lovu. Aby si zajistili dobrý lov, a tedy obživu, vyřezávali sošky zvířat.
- O prvních náboženských představách svědčí pohřby. Lidé pohřbívali mrtvé do hrobu a dávali jim tam i různé věci (zbraně, jídlo). Mysleli si, že existuje posmrtný život nebo že duše opouští tělo a žije dál.

- Zajímavost:

Pod Pálavou, v obci Dolní Věstonice byla nalezena velmi vzácná stará soška ženy a byla nazvána Věstonická venuše.

Otázky a úkoly:

1. Jaké sošky vyráběli první lidé?

.....

2. Z čeho vyráběli sošky?

.....

3. Proč se vyráběly sošky žen a zvířat?

.....

.....

4. Proč dávali mrtvým do hrobu zbraně a jídlo?

.....

Datum:

Po skončení doby ledové

- Asi před 10 000 lety skončila doba ledová, v Evropě se oteplilo a rozšířily se dnešní druhy rostlin a zvířete. V souvislém porostu lesů žili jeleni, srny, divoká prasata, zajáci.
- Lidé již loví pomocí luku, šípu, oštěpu. Lovili muži, ženy sbíraly plody.
- Lidé začali žít v pokrevně spřízněných skupinách – rodech.
- Podařilo se jim ochočit si první zvíře, které jim pak pomáhalo při lovu – psa.

Otázky a úkoly:

1. Jak si muži a ženy rozdělili práci? Jak obstarával potravu muž, jak žena?

.....

.....

2. Jaká zvířata žila v lesích Evropy po skončení doby ledové?

.....

3. Namaluj zvíře, které si jako první lidé ochočili, a které jim pak pomáhalo při lovu.

4. Napiš, jestli i dnes toto zvíře lidem pomáhá. A víš jak?

.....

Zemědělci v době kamenné 5500 – 2000 př.n.l.

Vznik zemědělství

- Když lidé zjistili, jaké plodiny jsou jedlé, začali se o ně starat. Zalévali je, vytrhávali plevel. Tomu se říká – **Ochranářské zemědělství**. Teprve až se naučí semínka záměrně vysazovat, bude to začátek opravdového zemědělství.

Aby mohli lidé pěstovat plodiny, museli se začít usazovat na jednom místě. To byla velká a důležitá změna ve způsobu života prvních lidí.

- **Kde a Kdy zemědělství vzniklo?**

Brzy po skončení doby ledové – asi 9000 př.n.l. v Číně, Střední Americe a Předním východě.

- **Co je domestikace?**

To je zdomácnění. Neboli pěstování rostlin a chov zvířat na jednom místě.

Muži chovali dobytek, zvířata, která dávala mléko, vlnu, maso a mohla pomáhat pracovat. Ženy pěstovaly rostliny – obilí, luštěniny.

Otázky a úkoly:

1. Doplň text:

Když lidé zjistili, jaké plodiny jsou ....., začali se o ně .....
Zalévali je, ...plevel. Tomu se říká .....
zemědělství.

Zemědělství vzniklo brzy po skončení....., a to v Číně,
Střední....., Předním.....

Domestikace je.....

2. Odpověz na otázky:

Které zvíře dává vlnu?

.....

Které zvíře dává mléko?

.....

Která zvířata mohou pomoci člověku při práci?

.....

.....

.....

Datum:

Výhody zemědělství

- Lidé se usazovali na jednom místě a stavěli pevná obydlí.
- Pěstovali více plodin a dělali si zásoby.
- Dožívali se vyššího věku, pečovali o nemocné a raněné.
- Vyráběli a využívali keramické nádoby, vařili jídlo.
- Tkali látky a vyráběli oděvy.
- Rodilo se více dětí, méně předčasně umíralo, a tak se zvyšoval počet lidí.

Otázky a úkoly:

1. Oprav popletený text ☺ :

Nevýhody zemědělství

- Lidé se neusazovali na jednom místě a stavěli díravé stany.
- Pěstovali méně plodin a snědli všechny zásoby.
- Dožívali se nižšího věku a odkládali nemocné a raněné.
- Vyráběli a využívali železné nádoby a smažili jídlo.
- Tkali látky a vyráběli koberce.
- Rodilo se více ovcí, méně předčasně umíralo, a tak se zvyšoval počet koní.

Datum:

Velká změna ve společnosti

- Lidé začínají žít pohromadě, vznikají první vesnice, rychleji se šíří informace.
- Díky zásobám jídla zbyl lidem volný čas, a tak začíná vznikat umění a kultura.
- Někteří lidé se už nemusí věnovat zemědělství, a tak vznikají řemeslníci, bojovníci, kněží, a tomu se říká **společenská dělba práce**.
- Všechny tyto změny vedly pak ke vzniku prvních států, například Egypta.

Důležité vynálezy:

Oradlo = nejdříve vidlicovitá větev, kterou orač tlačil do země, dobytek, do kterého to bylo, zapřaženo to táhl vpřed, a tak se kypřila hlína.

Kolo = bylo vynalezeno asi 5000 let př.n.l., pak vznikl vůz, kladka, hrnčířský kruh.

Otázky a úkoly:

1. Doplň neúplný text:

Vznikají první .....

Rychleji se šíří .....

Protože lidé mají volný čas, vzniká.....

Společenská dělba práce znamená, že lidé vykonávali různé činnosti.

Jaké?.....

Vznikají první .....; například Egypt.

2. Popiš a nakresli nejdůležitější vynálezy této doby:

Datum:

Zpracovatelé kovů

Doba bronzová 2000 – 750 př.n.l.

- Již víme, že nadprodukce v zemědělství umožnila vznik a rozvoj řemesel.
- S potřebou zpracování kovů vzniká první řemeslo – kovářství.
- První kov, který se lidé naučili zpracovávat, byla měď. Ta byla ale příliš měkká, a tak se lidé brzy naučili měď smíchat s cínem, a tak vznikla slitina, zvaná **bronz**.
- Po ní se jmenuje celé období.
- Bronz byl tvrdší, odolnější, a proto se z něj vyráběly zbraně, nástroje, nádoby, šperky i hudební nástroje.
- Protože lidé potřebovali suroviny na výrobu bronzu, museli je vozit i ze vzdálenějších krajů, a tak se vyvinul dálkový obchod.

Otázky a úkoly:

1. Odpověz na otázky:

Proč mohlo dojít ke vzniku řemesel?

.....
.....

Proč bylo prvním řemeslem právě kovářství?

.....
.....

Z čeho se vyráběl bronz?

.....
.....

Jaké činnosti se kvůli výrobě bronzu museli lidé začít věnovat?

.....

Datum:

Doba železná 750 př.n.l. – rok 0 = přelom letopočtu

Oteplení v době bronzové a utváření národů v Evropě

- Ve druhé polovině 2. tisíciletí př.n.l. se výrazně oteplilo. Bohatší úroda znamenala více potravy, a tak vzrostl počet lidí. Jinde zase sucha způsobila hladomor, dochází k bojům o území, upadá dálkový obchod, není dostatek bronzu, a tak lidé hledají náhradní řešení.
- Najdou železnou rudu a při vysokých teplotách začnou tavit železo.
- Želuté nástroje byly pevnější, déle vydržely, byly dostupnější více lidem. Vyráběly se z něho zemědělské nástroje, rýče, motyky, srpy, součásti koňských postrojů, dláta, kleště, pily a zbraně. Železo zůstalo od pravěku až dodnes jedním z nejdůležitějších materiálů.

Otázky a úkoly:

1. Doplň neúplný text :

Ve druhé polovině 2. tisíciletí př.n.l. se výrazně.....Bohatší úroda znamenala
....., a tak vzrostl počet lidí. Jinde zase sucha způsobila
....., dochází k bojům o území, upadá .....
....., není dostatek bronzu, a tak lidé hledají náhradní řešení.
Najdou.....a při vysokých teplotách začnou tavit
.....

2. Odpověz na otázku:

Co všechno začali lidé ze železa vyrábět?

.....
.....
.....

Pravěk v českých zemích

- Na našem území žili již lovci mamutů, ale nepřetržitě osídlení našich zemí nastalo až s příchodem prvních zemědělců kolem poloviny 6. tisíciletí př.n.l.
- Lidé žili zatím jen kolem velkých řek – Vltavy, Labe, Moravy a Dyje. Neznáme je jménem, a tak je nazýváme podle keramiky, jakou vyráběli – lineární keramika, vypíchaná keramika, šňůrová keramika a lid kultury zvoncovitých pohárů.

Keltové 500 př.n.l. – 0

- Keltové jsou první národ, žijící na našem území, který známe jménem. Záznamy o nich byly nalezeny v římských písemných památkách. Psal o nich i Gaius Julius Caesar v knize Zápisky o válce galské. Římané říkali Keltům Galové.
- Keltové jsou Indoevropané a jejich pravlastí je oblast dnešního jižního Německa a východní Francie. V 5. a 4. století př.n.l. se rozšířili po celé Evropě.
- Keltskou společnost tvořily tři vrstvy – druidové, bojovníci a obecný lid. Druidové byli keltští kněží, kteří se starali o náboženské záležitosti a zároveň byli lékaři a soudci.
- Keltové na našem území již používali hrnčířský kruh, razili mince a vyráběli šperky z kovu i ze skla.
- Žili v opevněných sídlištích, zvaných oppida. Uprostřed byl dvorec velmože, menší usedlosti a řemeslnické dílny, dokola byl val a příkop. Oppida nalezená na našem území – Závist na Zbraslavi, Hostýn.

Otázky a úkoly:

1. Doplň neúplný text:

K – L – O – É

K – l – o – é jsou p – v – í národ na našem ú – e – í , který známe jménem.

Psal o nich G. I. C – e – a - v knize Zápisky o válce Galské.

Keltskou společnost tvořily tři vrstvy : d – u – d – v - , b – j – v – í – i , a obecný l – d .

2. Odpověz na otázky:

Co používali Keltové na našem území, co razili, a co vyráběli?

.....
.....
.....

Co jsou a jak vypadala oppida?

.....
.....
.....

Datum:

Germáni – na našem území od 100 do 500 n.l.

- Po zániku keltské civilizace na našem území, zemi ovládnou Germáni. Patří k Indoevropanům, jejich pravlast je dnešní Dánsko a severní Německo. Odtud se postupně rozšířili po celé Evropě.
- Na našem území žily tehdy kmeny Markomanů a Kvádů.
- Hospodářství bylo oproti Keltům zaostalé. Dřevěná oradla způsobila menší výnosy, a tudíž pomalejší rozvoj řemesel. Žili v neopevněných vesnicích tvořených několika dvorci.
- Společnost se skládala z krále, vojenské družiny, profesionálních bojovníků, kněžích a prostého lidu.
- Germánský knížecí hrob byl nalezen například v Mušově na jižní Moravě.

Otázky a úkoly:

1. Doplň neúplný text:

Po zániku .....civilizace na našem .....zemi ovládnou .....

Patří k ....., jejich pravlast je .....a .....

Odtud se postupně rozšířili po celé.....

Na našem území tehdy žily kmeny .....a.....

Hospodářství bylo oproti Keltům zaostalé. Dřevěná.....způsobila menší výnosy, a tudíž .....

Žili v neopevněných .....tvořených několika .....

Společnost se skládala z ....., ..., ...

.....

Germánský knížecí hrob byl nalezen.....

Datum:

SLOVANÉ – v našich zemích od 6. stol. n. l. – dodnes

- O Slovanech máme nejstarší písemné zprávy od byzantského historika Prokopia.
- Slované patří k Indoevropanům.
- Pravlast měli mezi řekami Vislou a Dněprem na území dnešního Ruska. Na naše území přišli po události zvané stěhování národů. Dělí se na Slovany jižní, východní a západní.
- Slovanská společnost byla oproti keltské také zaostalá. Nedostatečné obdělávání půdy vedlo k jejímu vyčerpání a lidé se museli stěhovat dál. Vyklučili a vyžďářili kus lesa, půdu obdělali a až ji vyčerpali, popošli dál, až se vrátili na původní místo. Tomuto hospodaření se říká cyklické.
- Slované se živili zemědělstvím a řemeslem a neexistovala u nich vrstva profesionálních bojovníků, proto když bylo potřeba, šel do boje každý muž.
- Jednotlivé kmeny měli své náčelníky, z nich se vyvinula knížata, rozhodovali však demokraticky – společně, na sněmu. Kněz se nazýval žrec.
- Náboženství: Slované uctívali mnoho bohů = polyteismus.
Svarog – bůh nebeského ohně a světla – bůh otec, co dává život
Svarožic – jeho syn, bůh slunce
Perun – bůh hromu, blesku a deště, a také plodnosti

Veles – bůh úrody

Dále věřili na nadpřirozené bytosti – víly, polednice, vodníky a duchy předků, tak zvané „dědky“, kteří byli hodní a chránili obydlí.

Otázky a úkoly:

1. Doplň neúplný text:

O ..... máme nejstarší písemné zprávy od ..... historika

.....

Slované patří..... Pravlast měli mezi řekami..... a Dněprem na území dnešního Ruska. Na naše území přišli po události zvané stěhování národů. Dělí se na Slovany.....

Slovanská společnost byla oproti..... Nedostatečné obdělávání půdy vedlo k ..... a lidé se museli stěhovat dál. Vyklučili a vyžďářili kus lesa, půdu obdělali a až ji vyčerpali, popošli dál, až se vrátili na původní místo. Tomuto hospodaření se říká

.....

Slované se ..... a řemeslem a neexistovala u nich

vrstva....., proto když bylo potřeba, šel do boje každý muž.

Jednotlivé kmeny měli své náčelníky, z nich se vyvinula knížata, rozhodovali

však..... – společně, na sněmu. Kněz se.....

Náboženství: Slované uctívali ..... = polyteismus.

Svarog – .....

Svarožic – jeho .....

Perun – .....

Veles - .....

Dále věřili na nadpřirozené bytosti –

.....
.....

Datum:

Přední východ, Mezopotámie

Přírodní podmínky - tato krajina se rozkládá mezi středním a dolním tokem řek Eufrat a Tigris, rovina, nechráněná a často napadaná cizími kmeny.

Zemědělství - záplavy přichází v době již vzrostlého obilí, a proto je nutné se proti nim bránit. Staví se kanály, odvodňovací zařízení, nádrže. Pěstuje se obilí, proso, pšenice, ječmen, seznam, vinná réva. Chovají se ovce a kozy, prasata, mezci i osli. Začínají používat koně. Důležitý je i rybolov.

Obchod – díky dobré poloze země, dobré obchodní spojení s jinými zeměmi

Vznik městských států – vznik zemědělství přinesl vznik vesnic, ty byly hospodářsky soběstačné, přebytky potravin umožnily skupině lidí věnovat se jiné činnosti než zemědělství, vznikají tak skupiny bojovníků, řemeslníků, kněží.

Společnost se dělí podle majetku. Kolem vesnic vyrůstá opevnění, ve 3. tisíciletí tato opevněná místa ovládají své okolí, a tak vznikají městské státy. Centrem byl chrám a velekněz byl zároveň vládce státu.

Otázky a úkoly:

Napiš jména řek, mezi kterými se nachází Mezopotámie:

.....

Vypiš, co se v Mezopotámii pěstuje:

.....

Kdy vznikají městské státy? .....

Datum:

Sumerové (2900 – 2340 př.n.l.)

Kolem roku 2900 př.n.l. ovládl jižní Mezopotámii národ Sumerů a území se začalo nazývat Sumer. Městské státy mezi sebou bojovaly, a tak rostla moc vojevůdců a postupně se z nich stali králové. Měli neomezenou moc a byli zástupcem boha na zemi. Tento způsob vlády se nazývá despocie.

- Objevy: kolo, hrnčířský kruh, vůz tažený dobyt看em nebo koňmi

- Hospodářství: centrem státu je chrám, zasvěcený bohu, kterému patří i všechna úroda, a proto se všechna úroda shromažďovala v chrámu, kde si kněží část ponechali a zbytek pak rozdělovali mezi lid.

Takové hospodářství se nazývá **chrámové**.

Až se z vojevůdců stali králové, úrodu museli lidé odevzdávat do paláce, zde ji královští úředníci rozdělovali, takovému hospodářství se říká **palácové**.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

Kolem roku ..... ovládl jižní Mezopotámii národ ..... a území se začalo nazývat Sumer. Městské státy mezi sebou bojovaly, a tak rostla moc ..... a postupně se z nich stali králové. Měli neomezenou moc a byli zástupcem boha na zemi. Tento způsob vlády se nazývá .....

- Objevy: .....

- Hospodářství: centrem státu je chrám, zasvěcený bohu, kterému patří i všechna úroda, a proto se všechna úroda shromažďovala v chrámu, kde si kněží část ponechali a zbytek pak rozdělovali mezi lid. Takové hospodářství se nazývá .....

Až se z vojevůdců stali králové, úrodu museli lidé odevzdávat do paláce, zde ji královští úředníci rozdělovali, takovému hospodářství se říká .....

Datum:

Asýrie (2000 př.n.l. – 612 př.n.l.)

- V severní Mezopotámii získali nadvládu panovníci z města Aššuru a celé území se začalo nazývat Asýrie.

- Lidé se zde zabývali hlavně obchodem, vyváželi: látky, vlnu, olovo, cín a dováželi: zlato, stříbro, měď.

- Největšího rozmachu dosáhla Asýrie kolem roku 700 př.n.l., kdy ovládla Babylonii, část Malé Asie, Sýrii, Palestinu a Egypt. Král Aššurbanipal založil ve městě Ninive rozsáhlou knihovnu a shromáždil v ní literární a vědecká díla. Zachovalo se 23000 hliněných tabulek.

- V této době však zesílily útoky okolních kmenů, Asýrie slábla, a když se od ní odtrhla Babylonie, která se pak spojila se silným kmenem Médů a zaútočili na Asýrii, tak ta roku 612 př.n.l. zaniká.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

- V severní Mezopotámii získali nadvládu panovníci z města ..... a celé území se začalo nazývat Asýrie.

- Lidé se zde zabývali hlavně obchodem, vyváželi: ..... a dováželi: .....

- Největšího rozmachu dosáhla Asýrie kolem roku 700 př.n.l., kdy ovládla Babylonii, část Malé Asie, Sýrii, Palestinu a Egypt. Král ..... založil ve městě ..... rozsáhlou knihovnu a shromáždil v ní literární a vědecká díla. Zachovalo se.....

- V této době však zesílily útoky okolních kmenů, Asýrie slábla, a když se od ní odtrhla Babylonie, která se pak spojila se silným kmenem Médů a zaútočili na Asýrii, tak ta roku 612 př.n.l. zaniká.

Datum:

Babylonie (1900 – 539 př.n.l.)

- V jižní Mezopotámii se sídlem králů stalo město Babylon, a tak říše, která kolem něj vznikla, se nazývá Babylonie.
- Nejvýznamnějším panovníkem byl král Chammurapi, který vládl v 18. stol. př.n.l. a vydal zákoník. Ten se týkal všech oblastí života – obchodu, manželských vztahů, trestných činů atd. Tresty byly peněžité, na majetku, i na životě a byly tzv. odvetné (oko za oko, zub za zub).
- Další významný panovník se jmenoval Nabukadnezar II. Rozšířil svou vládu až do Palestiny, 587př.n.l. dobyl Jeruzalém a obyvatele odvedl do Babylonu. Po smrti krále však říše upadá a roku 539 př.n.l. se bez boje vzdává perskému králi Kyrovi.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

- V jižní Mezopotámii se sídlem králů stalo město....., a tak říše, která kolem něj vznikla se nazývá .....
- Nejvýznamnějším panovníkem byl král....., který vládl v 18.stol. př.n.l. a vydal .....Ten se týkal všech oblastí života – obchodu, manželských vztahů, trestných činů atd. Tresty byly peněžité, na majetku, i na životě a byly tzv. odvetné (.....).
- Další významný panovník se jmenoval .....II. Rozšířil svou vládu až do Palestiny, 587př.n.l. dobyl Jeruzalém a obyvatele odvedl do Babylonu. Po smrti krále však říše upadá a roku 539 př.n.l. se bez boje vzdává.....

Datum:

Kultura ve starověké Mezopotámii

Jazyk, písmo, literatura

V Mezopotámii se mluvilo postupně několika jazyky. Jazyk se zaznamenával klínovým písmem do hliněné tabulky .Písmo vzniklo již ve 4. tisíciletí. Protože se psalo rákosovým stéblem na měkkou hliněnou tabulku, byla čárka tam, kde tah začínal, hlubší a širší než v místě, kde tah končil. Měla tak podobu klínu. Nejvíce písemných záznamů se dochovalo díky Ašurbanipalově knihovně v Ninive.

Vzdělanost a věda

Školy byly jen pro chlapce a říkalo se jim „Dům tabulek“. Žáci se učili číst, psát, počítat, přírodopis, zeměpis a cizí jazyk. Vznikaly dvoj i trojjazyčné slovníky. Při počítání se používala šedesátinná a desítková soustava (desítkovou používáme dodnes, a šedesátinná je dodnes například při počítání hodin – 1h.=60min.) V astronomii dovedli předpovědět, kdy dojde k zatmění Měsíce a Slunce.

Umění a architektura

Obyvatelé Mezopotámie byli velmi zruční řemeslníci. Vyráběli šperky, sošky, reliéfy (=sochařské výtvary jen mírně vystupující z podkladu). Města obklopovaly mohutné hradby, paláce byly zdobeny barevnými cihlami, z nichž se skládaly různé ornamenty. Typickou stavbou jsou zikkuraty. Jsou to obrovské stupňovité stavby, na jejichž vrcholku se nachází chrám.

Otázky a úkoly:

Odpověz na otázky:

Jak se nazývá písmo, které používali v Mezopotámii?

.....

Na co a čím psali v Mezopotámii?

.....

Jak se říkalo mezopotámské škole?

.....

Kde se nacházela největší knihovna a který panovník ji nechal postavit?

.....

Co uměli předpovědět astronomové?

.....

Co je to reliéf?

.....

Co je to zikkurat?

.....

Datum:

Epos o Gilgamešovi

Epos o Gilgamešovi je nejstarší a nejznámější mezopotámské literární dílo.

Vypráví o Gilgamešovi, který byl vládcem města Uruku. Měl přítele Enkidua, se kterým prožíval mnohá dobrodružství. Když Enkidu zemřel, Gilgameš se polekal, že by také mohl zemřít a začal hledat nesmrtelnost. Moudrý stařec mu poradil, ať získá kouzelný květ z mořského dna. Gilgameš to dokázal, ale jak se vracel z cesty domů, zastavil se u studánky, květ odložil, pil vodu, a zatím mu květ sežrala písečná zmije. Tehdy Gilgameš pochopil, že nesmrtelnost musí získat jiným způsobem – svými činy, tím, že vykoná pro své bližní něco užitečného. Nechal tedy postavit kolem města mohutné hradby, které chránily obyvatele před nepřáteli a navždy tak připomínali chytrého panovníka.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

Epos o.....je nejstarší a nejznámější mezopotámské literární dílo.

Vypráví o Gilgamešovi, který byl vládcem města..... Měl přítele .....,se kterým prožíval mnohá dobrodružství. Když Enkidu zemřel, Gilgameš se polekal, že by také mohl

zemřít a začal hledat ..... Moudrý stařec mu poradil, ať získá .....z mořského dna. Gilgameš to dokázal, ale jak se vracel z cesty domů, zastavil se u studánky, květ odložil, pil vodu, a zatím mu květ sežrala ..... Tehdy .....pochopil, že nesmrtelnost musí získat jiným způsobem – ....., tím, že vykoná pro své bližní něco .....Nechal tedy postavit kolem města....., které chránily obyvatele před nepřáteli a navždy tak připomínali .....

Namaluj podle svých představ květ z mořského dna:

Datum:

Persie

- Peršané byli Indoevropané a jejich pravlastí je oblast dnešního Íránu.
- V 6. stol. př.n.l. se vlády zmocnil perský princ Kyros Veliký, který vytvořil obrovskou říši, podmanil si i Babylonii a jeho syn pak dokonce i Egypt.
- V 5.stol.př.n.l. vládl Persii schopný král Dareios I. Razil mince, rozdělil říši na menší správní celky, dosadil tam úředníky, nechal budovat silnice a hlavní z nich byla královská cesta. U té byly přepřahací stanice, aby si poslové mohli měnit unavené koně za čerstvé. Dareios chtěl dobýt Řecko, a tak vypukly řecko-perské války, ve kterých pokračoval i jeho syn Xerxes. Řekové však zvítězili.
- Persii ve 4.stol. př.n.l. dobyl slavný řecký vojevůdce Alexandr Makedonský.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

- Peršané byli..... a jejich pravlastí je oblast dnešního Íránu.
- V 6.stol.př.n.l. se vlády zmocnil perský princ....., který vytvořil obrovskou říši, podmanil si i .....a jeho syn pak dokonce i .....
- V 5.stol.př.n.l. vládl Persii schopný král .....Razil mince, rozdělil říši na menší správní celky, dosadil tam úředníky, nechal budovat silnice a hlavní z nich byla královská cesta. U té byly .....stanice, aby si poslové mohli měnit unavené koně za čerstvé. Dareios chtěl....., a tak vypukly řecko-perské války, ve kterých pokračoval i jeho syn..... Řekové však zvítězili.
- Persii ve 4.stol. př.n.l. dobyl slavný řecký vojevůdce .....

Odpověz na otázky:

Který panovník založil slávu Persie?

.....

Čím se proslavil král Dareios I.?

.....

Jaké byly vztahy Persie a Řecka?

.....

Datum:

Palestina

- Palestina není ve starověku stát, ale oblast.
- Žily tu semitské kmeny, u nichž vznikl nový druh náboženství. Věřili pouze v jednoho všemohoucího boha, byli monoteisté. Bůh jim předal pravidla, kterými se mají řídit: Desatero božích přikázání. Tato pravidla jsou sepsána ve Starém zákoně, což je starší část Bible. Semité jsou později nazýváni Židé.
- Kolem roku 1000 př.n.l. vzniklo na území Palestiny království, významný panovník král David a pak jeho syn Šalamoun. Město Jeruzalém . Kolem roku 100 n.l. je tato oblast nazývána Judea a stává se římskou provincií. Vznik monoteistického náboženství je velmi důležitý, neboť se stalo základem pro křesťanství i islám.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

- Palestina není ve starověku stát, ale .....
- Žily tu .....kmeny, u nichž vznikl nový druh .....Věřili pouze v ..... všemohoucího....., byli monoteisté. Bůh jim předal pravidla, kterými se mají řídit: ..... Tato pravidla jsou sepsána ve Starém zákoně, což je starší část..... Semité jsou později nazýváni .....
- Kolem roku 1000př.n.l. vzniklo na území Palestiny království, významný panovník král .....a pak jeho syn..... Město Jeruzalém . Kolem roku 100 n.l. je tato oblast nazývána .....a stává se římskou provincií. Vznik monoteistického náboženství je velmi důležitý, neboť se stalo základem pro .....

Znáš z literatury pověst o moudrosti krále Šalamouna. Napiš stručně její obsah:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Egypt

Přírodní podmínky: Egypt se nachází v severovýchodní části Afriky. Do poloviny 3. tisíciletí př.n.l. nebyla Sahara pouští jako dnes. Byla to zelená krajina plná zvěře. Pak ovšem začala vysychat. Nejúrodnější oblastí je údolí řeky Nil. Ten se pravidelně rozvodňuje, tak zalévá okolní půdu, neboť zde téměř neprší. Nil s sebou přináší úrodné černé bahno, které půdu zároveň hnojí.

Zemědělství: Budování zavodňovacích kanálů, dosažení dvou až tří sklizní v roce, pěstování pšenice, ječmene, lnu, ovoce, zeleniny, luštěnin, vinné révy, chování hovězího dobytka, ovcí, koz, kachen.

Řemeslo a obchod: Znalost vypalovacích pecí, hrnčířského kruhu, výroba hliněných nádob. Vysoká úroveň tkalcovství, kovotepectví, kovolitectví, stavitelství. Obchod byl rovněž na vysoké úrovni, dováželi se suroviny i ze vzdálených krajů.

Otázky a úkoly:

Oprav popletený text:

Přírodní podmínky: Egypt se nachází v severovýchodní části Evropy. Do poloviny 3. tisíciletí př.n.l. nebyly Krkonoše pouští jako dnes. Byla to zelená krajina plná zvěře. Pak ovšem začala vysychat... Nejúrodnější oblastí je údolí řeky Vltava. Ten se pravidelně rozvodňuje, tak zalévá okolní půdu, neboť zde téměř nesněží. Labe s sebou přináší úrodné růžové bahno, které půdu zároveň voní.

Zemědělství: Budování vysoušecích kanálů, dosažení šesti až sedmi sklizní v roce, pěstování pšenice, ječmene, lnu, ovoce, zeleniny, luštěnin, vinné révy, chování prasat, slepic, kamzíků, koní.

Řemeslo a obchod: Znalost vypalovacích pecí, hrnčířského čtverce, výroba skleněných nádob. Vysoká úroveň tkalcovství, kovotepectví, kovolitectví, stavitelství. školství bylo rovněž na vysoké úrovni, dováželi se žáci i ze vzdálených krajů. ☺

Počátky starého Egypta

Sjednocení Egypta – původně vznikly na řece Nil dva státy – Horní a Dolní Egypt. Horní byl na horním toku Nilu v hornaté krajině lovců a pastevců. Dolní Egypt ležel na severu, v deltě Nilu. Zde žili zemědělci, kteří byli vyspělejší a mírumilovnější. Kolem roku 2500 př.n.l. Horní Egypt zaútočil na Dolní a ovládl ho. Vznikl velký centralizovaný stát, který vedl faraon Meni.

Faraon – byl pokládán za ztělesnění boha na zemi, měl neomezenou moc a jeho slovo bylo zákon. Patřila mu veškerá půda, titul se dědil. Vládnoucímu rodu se zde říká dynastie.

Kněží plnili náboženské úkony a chrámy byly zároveň střediska vzdělanosti.

Vojenští velitelé – udržovali pořádek v zemi, bránili ji před nepřáteli a vedli výbojné války.

Vrchní úředník byl **vezír** a pod ním spousta dalších úředníků – výběrčí daní, účetní, písaři, správci sýpek.

Otroci – byli zajatci z válek a používali se na nejtěžší práce.

Otázky a úkoly:

Doplň chybějící text:

Sjednocení Egypta – původně vznikly na řece ..... dva státy – ..... a ..... Egypt. Horní byl na horním toku Nilu, na jihu, v hornaté krajině ..... Dolní Egypt ležel na severu, v deltě Nilu. Zde žili ..... a mírumilovnější. Kolem roku 2500 př.n.l. Horní Egypt zaútočil na Dolní a ovládl ho. Vznikl velký centralizovaný stát, který vedl .....

Faraon – byl pokládán za ztělesnění boha na zemi, měl ..... a jeho slovo bylo ..... Patřila mu veškerá ....., titul se dědil. Vládnoucímu rodu se zde říká .....

Kněží plnili ..... úkony a chrámy byly zároveň střediska .....

Vojenští velitelé – udržovali ..... v zemi, bránili ji před ..... a vedli výbojné .....

Vrchní úředník byl ..... a pod ním spousta dalších úředníků – výběrčí daní, účetní, písaři, správci sýpek.

..... – byli zajatci z válek a používali se na nejtěžší práce.

Úkol: Nakresli pyramidu, a do ní naznač postavení obyvatel

Dějiny Egypta

Dějiny Egypta trvají zhruba 3 tisíce let a dělí se na období – Stará říše, Střední říše a Nová říše.

K rozkvětu Egypta dochází v období Nové říše 1500 – 1100 př.n.l. V této době má největší rozlohu, a dosahuje největšího kulturního a hospodářského rozmachu.

Významnou panovnicí byla královna Hatšepsut. Nevedla války, ale podnikala obchodní výpravy, podporovala stavební činnost, Egypt zbohatl. Další panovník Thutmose III. vedl dobytvačné války, rozšířil území až k řece Eufrat.

Úpadek Egypta nastává když opadne zájem o měď, kterou dosud Egypt vyvážel, hospodářství slábne, a zemi začínají ovládat okolní národy. Nejprve Asýrie, pak Persie, pak Alexandr Makedonský. Roku 30 př.n.l. si zemi připojili ke své říši Římané. Poslední egyptskou panovnicí byla krásná a energická Kleopatra.

Otázky a úkoly:

Doplň chybějící text:

Dějiny ..... trvají zhruba 3 tisíce let a dělí se na období – ..... říše, ...říše a .....říše.

K rozkvětu Egypta dochází v období .....říše 1500 – 1100 př.n.l. V této době má největší ....., a dosahuje největšího .....a hospodářského .....
Významnou panovnicí byla královna .....Nevedla války, ale podnikala....., podporovala....., Egypt zbohatl. Další panovník..... vedl dobytvačné .....rozšířil území až k řece .....

Úpadek Egypta nastává když opadne zájem o....., kterou dosud Egypt vyvážel, hospodářství slábne, a zemi začínají ovládat okolní .....Nejprve Asýrie, pak .....pak Alexandr..... Roku 30 př.n.l. si zemi připojili ke své říši .....Poslední egyptskou panovnicí byla krásná a energická .....

Doplňující otázka: Víš, kdo byl Tutanchamon?

.....
.....

Datum:

Kultura ve starověkém Egyptě

Náboženství a mumifikace – Egypťané byli polyteisté, to znamená, že věřili v mnoho bohů. Většinu bohů si představovali jako lidské postavy se zvířecí hlavou. Proto byla také některá zvířata v Egyptě posvátná. Například ibis, krokodýl, sokol, opice, kočka. S náboženstvím souvisí mumifikace. Egypťané věřili, že dokud se tělo nerozpadne, přebývá v něm i duše.

Mumifikace byl složitý proces, kdy z těla mrtvého byly odstraněny všechny vnitřnosti a tekutiny, tělo pak bylo nabalzamováno (natřeno zvenčí i zevnitř zvláštními mastmi), poté bylo obaleno pruhy látky a uloženo do sarkofágu. Pak bylo vše uloženo do hrobu (hrobky), kam byly přiloženy předměty, které by mohl zemřelý potřebovat – jídlo, nádoby, zbraně, šperky.

Otázky a úkoly:

Oprav popletený text:

Náboženství a mumifikace – Egypťané byli monoteisté, to znamená, že věřili v jednoho boha. Většinu bohů si představovali jako zvířecí postavy s lidskou hlavou. Proto byla také některá zvířata v Egyptě posvátná. Například holub, leguán, kachna, krysa, pes.

S náboženstvím souvisí mumifikace. Egypťané věřili, že dokud se duše nerozpadne, přebývá v něm i tělo.

Mumifikace byl složitý proces, kdy z těla mrtvého byly odstraněny všechny oděvy a šperky, tělo pak bylo namalováno (natřeno zvenčí i zevnitř zvláštními mastmi), poté bylo obaleno pruhy slámy a uloženo do postele. Pak bylo vše uloženo do hrobu (hrobky), kam byly přiloženy předměty, které by mohl zemřelý potřebovat – stromy, domy, hrady a zámky.

Odpověz na otázku: Co je to mumie?

.....
.....

Datum:

Vzdělanost, písmo, literatura

- Již kolem roku 4000 př.n.l. vzniká v Egyptě **obrázkové písmo**.
- Jeden znak má význam jednoho slova. Tomuto písmu se zde říká **hieroglyfy**.
- Psalo se na **papyrus**, který se získával ze stejnojmenné rostliny, nařezané na tenké plátky.
- Zachovaly se různé náboženské texty, pohádky, úřední soupisy a jiné.
- Školy vznikaly při chrámech, protože písmo bylo velmi složité, trvalo velmi dlouho, než se je žáci naučili. Učili se i matematiku a zeměpis. Syn dědil povolání svého otce, musel mít i odbornou školu pro písáře. Vědecké ústavy, kde se dala studovat i astronomie, náboženství a lékařství se jmenovaly **Domy života**.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

- Již kolem roku ..... vzniká v Egyptě.....
- Jeden znak má význam jednoho slova. Tomuto písmu se zde říká.....
- Psalo se na .....který se získával ze stejnojmenné rostliny, nařezané na tenké plátky.
- Zachovaly se různé náboženské texty, ...úřední soupisy a jiné.
- Školy vznikaly při....., protože písmo bylo velmi složité, trvalo velmi dlouho, než se je žáci naučili. Učili se i..... Syn dědil povolání svého....., musel mít i odbornou školu pro..... Vědecké ústavy, kde se dala studovat i astronomie, náboženství a lékařství se jmenovaly .....

Nakresli hieroglyf:

.....

Datum:

Věda a umění ve starém Egyptě

Věda – Geometrie se rozvinula na základě nutnosti vyměřovat pole vždy po záplavách, nutnost předvídat ty záplavy zas vedla ke znalosti **astronomie**. **Matematika** používala desetinnou soustavu. Mumifikace vedla k rozšíření znalostí v **lékařství**, to se zde již specializovalo na oční, zubní a chirurgii.

Umění – dobří řemeslníci, vyrábějí krásné předměty denní potřeby i šperky, z drahých kovů, polodrahokamů, vykládané emailem. Kresby byly bez perspektivy. Tu ještě neznali. Důležitější motivy, či postavy, tak byly vždy větší než to ostatní. Krásná díla vznikala též v sochařství – reliéfy, sochy, sfingy = tvorové s lidskou hlavou a lvím tělem.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

Věda –.....se rozvinula na základě nutnosti vyměřovat pole vždy po záplavách, nutnost předvídat ty záplavy zas vedla ke znalosti .....
..... používala desetinnou soustavu. Mumifikace vedla k rozšíření znalostí v ....., to se zde již specializovalo na oční, zubní a chirurgii.

Umění – dobří řemeslníci, vyrábějí krásné....., z drahých kovů, polodrahokamů, vykládané emailem. Kresby byly bez..... Tu ještě neznali. Důležitější motivy, či postavy, tak byly vždy větší než to ostatní. Krásná díla vznikala též v sochařství –.....sochy, sfingy = ...

Datum:

Architektura v Egyptě

- Nejvýznamnějšími stavebními památkami v Egyptě jsou pyramidy. Jsou to obrovské kamenné stavby ve tvaru jehlanu, které sloužily jako hrobky faraonů.
- Nejstarší vznikaly již 3000 př.n.l., byly stupňovité, teprve později hladké. Stavěli je otroci, rolníci a řemeslníci. Kamenné kvádry byly na sebe pokládány tak přesně, že se mezi ně nevešel ani list papíru.
- Nejznámější jsou pyramidy v Gíze.
- Stavěly se též chrámy, domy. Používaly se sloupy ve tvaru palem, květů papyru a lotosu.
- U domů byly zahrady, kuchyně bývaly oddělené, často ve dvoře, okna malá, aby dovnitř nepronikalo ostré slunce.

Otázky a úkoly:

Oprav popletený text:

- Nejvýznamnějšími stavebními památkami v Egyptě jsou zikkuraty. Jsou to obrovské dřevěné stavby ve tvaru koule, které sloužily jako koupaliště faraonů.
- Nejstarší vznikaly již 3000 př.n.l., byly stupňovité, teprve později hladké. Stavěli je faraoni, učitelé a lékaři. Kamenné kvádry byly na sebe pokládány tak přesně, že se mezi ně nevešel ani pruh látky.
- Nejznámější jsou pyramidy v Gíze.
- Stavěly se též mrakodrapy, kina. Používaly se sloupy ve tvaru palem, květů papyru a lotosu.
- U domů byly boudy pro psa, kuchyně bývaly oddělené, často ve dvoře, okna malá, aby dovnitř nepronikal déšť.

Namaluj stupňovitou i hladkou pyramidu:

Datum:

ŘECKO - přírodní podmínky, obchod, řemeslo, zemědělství

Starověké Řecko je první evropskou civilizací. Všechny další už jím byly ovlivněny nebo z něj přímo vycházely. Byly zde položeny základy vědy, umění, kultury, uspořádání státu a vše je považováno za společné evropské kulturní dědictví.

Přírodní podmínky: nejstarší evropské civilizace vznikly v egejské oblasti. Jsou to ostrovy v Egejském moři mezi řeckou pevninou a Malou Asií. Střídají se tu mírné a deštivé zimy s horkými a suchými léty. Krajina je hornatá, v řekách je málo vody.

Zemědělství: znalost zemědělství přišla z Předního východu. Pěstovala se: pšenice, ječmen, luštěniny, fíky, ovoce, olivy, vinná réva, chov kozí a ovcí, prasat, lov divoké zvěře a rybolov.

Řemeslo, obchod: původní velké množství dřeva se vykácelo na stavbu válečných lodí, a tak se později dřevo muselo dovážet stejně jako zlato, stříbro, cín. Naopak se vyvážel mramor, hrnčířská hlína, železo, víno, olivový olej, umělecké předměty.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

Starověké Řecko je první evropskou civilizací. Všechny další už jím byly ovlivněny nebo z něj přímo vycházely. Byly zde položeny základy vědy, umění, kultury, uspořádání státu a vše je považováno za společné evropské kulturní dědictví.

Přírodní podmínky:

.....
.....
.....

Zemědělství:

.....
.....
.....

Řemeslo, obchod:

.....
.....
.....

Datum:

Kréta a první Řekové, 2000 – 1400 př.n.l.

- Kréta je ostrov ve Středozemním moři. Velmi brzy zde vznikla města s rozlehlými paláci. Nejvýznamnější je Knossos, kde podle bájí vládl král Minos a celé období se podle něj nazývá minojské. Středem každého paláce byl velký dvůr obklopený obytnými, úředními a hospodářskými budovami a dílnami.

- Budovy byly patrové, nechyběly koupelny, kanalizace, bohatá výzdoba. Paláce byly správními a hospodářskými středisky a bylo zde palácové hospodářství.

- Společnost byla velmi vyspělá. Měli vlastní písmo, stavěli výborné lodě, vyváželi ovčí vlnu a řemeslnické výrobky, dováželi měď, cín, polodrahokamy a slonovinu z Egypta. Ve 14. stol.př.n.l. minojská civilizace zanikla. Způsobil to vpád Achájů a ničivé zemětřesení.

Otázky a úkoly:

Odpověz na otázky:

Co je Kréta a kde leží?

.....

Jak vypadal palác, co všechno obsahoval?

.....

Jaká byla společnost?

.....

Kdy a proč civilizace zanikla?

.....

Nakresli, jak si představuješ krétský palác:

První Řekové – Mykénské období, 1600 – 1200 př.n.l.

- Řekové patří k Indoevropanům, na území Řecka přišli ze severu a postupně splynuli s původním obyvatelstvem.
- Na vyvýšených místech budovali opevněné paláce. Ty byly podobné krétským a stejně jako na Krétě byly správními středisky. Písmo převzali z Kréty. Opevnění paláců tvořily obrovské kvádry, a takovému zdivu se říká kyklopské, neboť podle pověsti zdi stavěli jednoocí obři – kykloповé. Uvnitř paláce byly i bohatě vybavené hrobky panovníků. Nejznámější palác byl v Mykénách, na poloostrově Peloponés, proto celé období nazýváme Mykénské. Další paláce – Athény, Théby, Sparta, a další.
- Společnost: velký rozdíl mezi chudými zemědělci a řemeslníky a vládnoucí vrstvou, žijící v palácích. Lovci, válečníci, obchodníci. Státy mezi sebou válčí, tak se oslabují a ve 12. stol. př.n.l. podlehnou náporu dalších kmenů – Dóřů.

Otázky a úkoly

Doplň neúplný text:

- Řekové patří k ....., na území Řecka přišli ze .....a postupně splynuli s původním.....
- Na vyvýšených místech budovali opevněné..... Ty byly podobné krétským a stejně jako na Krétě byly správními středisky. Písmo převzali z ..... Opevnění paláců tvořily obrovské....., a takovému zdivu se říká....., neboť podle pověsti zdi stavěli jednoocí ..... – kykloповé. Uvnitř paláce byly i bohatě vybavené..... panovníků. Nejznámější palác byl v ....., na poloostrově....., proto celé období nazýváme Mykénské. Další paláce – ....., a další.
- Společnost: velký rozdíl mezi ..... a vládnoucí vrstvou, žijící v..... Lovci, válečníci, obchodníci. Státy mezi sebou válčí, tak se oslabují a ve 12.stol. př.n.l. podlehnou náporu dalších kmenů .....

Datum:

Homérské období, 1200 – 900 př.n.l.

- Po příchodu Dóřů vznikly eposy Ilias a Odyssea, a protože je za jejich autora pokládán slepý básník Homér, nazýváme celé období – homérské. V této době přišly do Řecka nové kmeny a mykénští Řekové byli vytlačeni na ostrovy a na pobřeží Malé Asie. Dóřové byli na nižší úrovni, a tak došlo k úpadku kultury. Stěhování kmenů dalo základ pověstem o městě Troja. Celá egejská oblast je nyní osídlena Řeky. Z Malé Asie pronikli na východ a odtud převzali písmo, z kterého se vyvinula dodnes používaná řecká abeceda – alfabeta.

- Společnost: většina lidí se zabývala zemědělstvím, řemeslníků bylo málo – loďaři, kováři, hrnčíři, lékaři. Lidé se dělili podle majetku. Bohatší měli významnější postavení a postupně se stali rodovou šlechtou. V čele rodu stál král, postavení měl dědičné. Existovala zde lidová shromáždění, která radila králi. Některé práce vykonávali otroci, získání při válečných taženích.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

- Po příchodu .....vznikly eposy....., a protože je za jejich autora pokládán slepý básník....., nazýváme celé období –..... V této době přišly do Řecka nové.....kmeny a mykénští Řekové byli vytlačeni .....Dóřové byli na nižší úrovni, a tak došlo k ..... Stěhování kmenů dalo základ pověstem o městě..... Celá egejská oblast je nyní osídlena Řeky. Z Malé Asie pronikli na východ a odtud převzali písmo, z kterého se vyvinula dodnes používaná řecká abeceda – .....

- Společnost: většina lidí se zabývala....., řemeslníků bylo málo – ..... Lidé se dělili podle majetku. Bohatší měli významnější postavení a postupně se stali rodovou šlechtou. V čele rodu stál....., postavení měl dědičné. Existovala zde....., která radila králi. Některé práce vykonávali....., získání při válečných taženích.

Úkoly:

Co je Achillova pata?

.....

Co víš o městě Trója?

.....

Vypiš všechna jména řeckého původu, která patří tvým známým:

.....

.....

Antické Řecko

Formování městských států, archaické období (800 – 600 př.n.l.)

Vznik městských států - protože zemědělci v Řecku se usazovali v údolích mezi horami, nevznikl zprvu centralizovaný stát, nýbrž několik malých státeků. Ty se později sdružovaly kolem největšího z nich, a tak vznikaly městské státy.

Obyvatelé městského státu = občané, tvořili vládnoucí vrstvu. Měli svá práva a povinnosti (vlastnili pozemky, podíleli se na politice, mohli volit a být voleni, na oplátku museli sloužit ve vojsku, přispívat finančně na chod státu). Bohatí zastávali důležité úřady. Ve městě žilo také neplnoprávné obyvatelstvo – chudí, cizinci a otroci.

Velká řecká kolonizace – nedostatek půdy, obživy, nerostných surovin a potřeba obchodu přiměly Řeky k cestám do vzdálených krajů. Zde se zabydlovali a zakládali kolonie. Ty vznikaly hlavně v jižní Itálii, na Sicílii, na pobřeží Černého moře, pobřeží Francie i Španělska. Odtud se do Řecka vozilo hlavně levné obilí a z Řecka do kolonií se naopak vozily řemeslné výrobky, olej a víno.

Důsledky řecké kolonizace – díky obchodu s koloniemi někteří řemeslníci a zemědělci bohatli a jiní upadali do chudoby a dlužního otroctví. Prohloubily se majetkové rozdíly.

Otázky a úkoly:

Oprav popletený text:

Vznik vesnických států - protože řemeslníci v Řecku se usazovali v údolích mezi skalami, nevznikl zprvu centralizovaný stát, nýbrž několik malých městeček. Ty se později sdružovaly kolem nejmenšího z nich, a tak vznikaly státní státy.

Obyvatelé městského státu = vesničané, tvořili vládnoucí vrstvu. Měli svá práva a povinnosti (vlastnili počítače, podíleli se na vaření, mohli volit a být voleni, na oplátku museli sloužit ve vojsku, přispívat finančně na chod státu). Chudí zastávali důležité úřady. Ve městě žilo také neplnoprávné obyvatelstvo – bohatí, cizinci a otroci.

Velká řecká kolonizace – dostatek půdy, obživy, rostných surovin a potřeba odchodu přiměly Řeky k jízdám do blízkých krajů. Zde se zabydlovali a zakládali kolonie. Ty vznikaly hlavně v severní Itálii, na Sicílii, na pobřeží Bílého moře, pobřeží Francie i Španělska. Odtud se do Řecka vozilo hlavně drahé obilí a z Řecka do kolonií se naopak vozily zemědělské výrobky, olej a pivo.

Důsledky řecké kolonizace – díky obchodu s koloniemi někteří řemeslníci a zemědělci bohatli a jiní upadali do chudoby a dlužního otroctví. Prohloubily se majetkové rozdíly.

Datum:

Formování městských států, Sparta, Athény

Raná řecká tyranida – majetkové rozdíly, vzniklé v důsledku řecké kolonizace, přinesly napětí mezi obyvateli městských států. V některých státech se tedy vlády ujal silný jedinec a nastolil tyranidu = samovládu. Kolem roku 500 př.n.l. tyranidy skončily a začala demokracie.

Sparta – městský stát, který se rozkládal na poloostrově Peloponés, držel nadvládu nad celým poloostrovem, věnovali se tvrdě vojenskému výcviku, i děti byly vychovávány velmi tvrdě. Nepěstovali umění, ani vědu. V čele státu stáli dva volení králové, na ně dohlíželo pět vysokých úředníků, rada starších a shromáždění (sněm). Sparta založila vojenský spolek, nazvaný - peloponéský spolek.

Athény – městský stát na řecké pevnině, v 6. stol.př.n.l. zde rozdělil politik Solon obyvatele do čtyř majetkových tříd. Podle toho, v jaké byl občan třídě, byl zařazen do vojska. Tak se všichni podíleli na vládě a vzniká athénská demokracie. Úředníci voleni na jeden rok, v čele státu 9 nejvyšších úředníků (archontů), rada pěti set, aristokratická rada, shromáždění (sněm).

Milovali a rozvíjeli kulturu, umění, literaturu, filozofii, položili základ klasické řečtině.

Otázky a úkoly:

Vypiš rozdíly mezi Spartou a Athénami (způsob vlády, vztah k životu):

SPARTA

ATHÉNY

.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Vyhledej odpověď na otázky:

Co nazýváme „Spartánská výchova“?

.....

Jaké postavení měly řecké ženy?

.....

Vrcholné období řeckých států, klasické období (500-400 př.n.l.)

Řecko – perské války

- Perská říše ovládala velké území a podmanila si i maloasijské Řeky.
- Ti se roku **499 př.n.l.** vzbouřili proti perskému králi Dareiovi I. Ten je porazil a zahájil tažení do Řecka.
  - Roku **490 př.n.l.** táhl na Athény, ale u města Marathón byl poražen odvážnými řeckými vojáky. Odtud běžel posel do Athén – asi 42km, a když oznámil, že Řekové zvítězili, vysílením zemřel. Na jeho počest se dodnes běhá marathonský běh. Král Dareios také zemřel a vládu převzal jeho syn Xerxes.
  - Ten roku **480 př.n.l.** uspořádal další tažení proti Řecku. Athény se spojily se Spartou a vojsku velel král Leonidas. Bránili se statečně u soutěsky Thermopyly, ale Peršané zde zvítězili. Řekové se však nevzdali a zaútočili na moři, kde měli výhodu – lodě s nižším ponorem. Porazili Peršany u ostrova Salamina i na dalších místech a vyhnali je ze země.
  - Roku **449 př.n.l.** byl uzavřen mír.

Otázky a úkoly:

Vypiš k letopočtům události:

499 př.n.l. ....

490 př.n.l. ....

480 př.n.l. ....

449 př.n.l. ....

Vyhledej jména perských vládců – otce a syna:

.....

Proč se dodnes běhá marathonský běh a kolik měří kilometrů?

.....

.....

.....

.....

Vrcholné období řeckých států

Athény v době Periklově

Ve druhé polovině 5. století př.n.l. byl v Athénách nejvýznamnější státník – Perikles.

Prosadil, aby úředníci dostávali plat, a tak mohl úřad vykonávat skutečně každý občan.

Podporoval stavebnictví: opevnění, hradby, přístav, chrámy, Akropole a mramorový chrám bohyně Pallas Athény – Parthenón. Dbal na rozvoj kultury – náboženské slavnosti doplněné divadlem, rozvoj filozofie (Sokrates, Platon, Aristoteles), historie (Thukydidés) a literatury (Xenofon).

Peloponéská válka

Protože Athény pro svůj rozvoj používaly společné peníze, nelíbilo se to Spartě, a tak na Athény zaútočila. Začala válka, která trvala **od roku 431 př.n.l. do 404 př.n.l.**

Athény byly vyčerpané z bojů a také z morové epidemie, na kterou zemřelo spousta lidí, včetně Perikla.

Byly donuceny ke kapitulaci za ponižujících podmínek. Musely zničit své loďstvo, rozbít hradby, rozpustit námořní spolek a vstoupit do spolku peloponéského.

Sparta však byla boji též oslabena, a toho využil sousední stát - Makedonie a zaútočil na celé Řecko.

Otázky a úkoly:

Doplň vynechaný text:

Athény v době Periklově

Ve ..... polovině 5. století př.n.l. byl v ..... nejvýznamnější státník – Perikles.

Prosadil, aby .....dostávali plat, a tak mohl úřad vykonávat skutečně každý občan.

Podporoval.....: opevnění, hradby, ..., chrámy, Akropole a mramorový chrám bohyně.....– Parthenón. Dbal na rozvoj kultury – náboženské slavnosti doplněné....., rozvoj..... (Sokrates, Platon, Aristoteles), ...(Thukydidés) a.....(Xenofon).

Peloponéská válka

Protože .....pro svůj rozvoj používaly společné....., nelíbilo se to Spartě, a tak na Athény zaútočila. Začala válka, která trvala **od .....př.n.l.**

Athény byly vyčerpané z.....bojů a také z ....., na kterou zemřelo spousta lidí, včetně..... Byly donuceny ke .....za ponižujících podmínek. Musely zničit své....., rozbít....., rozpustit..... a vstoupit do spolku.....

Sparta však byla boji též oslabena, a toho využil sousední stát .....a zaútočil na celé Řecko.

Datum:

Makedonská nadvláda a konec řecké samostatnosti
(400 – 200 př.n.l.)

Starověcí Makedonci byli Řekové, a proto spolu obě země udržovaly obchodní styky. Makedonie byla království.

Král Filip Makedonský zaútočil na oslabené Řecko v roce 338 př.n.l. a podmanil si je. Vyhlásil tažení proti Persii, což Řekové přijali s nadšením. Filip však byl zavražděn, a tak se vlády ujímá jeho syn Alexandr.

Alexandr Veliký do tří let ovládl nejen Persii, ale i Egypt. Zde ho vítali jako osvoboditele od perské nadvlády. Založil zde slavný přístav Alexandrii. V celé oblasti, kterou si podmanil, zakládal města nazvaná Alexandrie. Alexandr táhl do Indie, ale zde neuspěl, musel se vrátit a roku 323 př.n.l. nečekaně umírá ve městě Babylon, které učinil svým sídelním městem.

Otázky a úkoly:

Odpověz na otázky:

Kdo byli starověcí Makedonci?

.....

Jaké zřízení bylo v Makedonii?

.....

Kdy Filip zaútočil na Řecko?

.....

Kdo byl Alexandr Veliký?

.....

Jaká území obsadil a jak se jmenovala města, která zde zakládal?

.....

.....

V kterém roce zemřel?

.....

Jak se jmenovalo jeho sídelní město a zároveň místo úmrtí?

.....

Datum:

Alexandrovi nástupci a vznik helénistických říší

Alexandr Makedonský zemřel bez dědice, a tak se vlády v jeho říši ujali vojevůdci. Ti mezi sebou brzy začali soupeřit o nadvládu, a tak se obrovská Alexandrova říše rozpadá na několik menších států. Kolem roku 300 př.n.l. vznikla:

Makedonie (území Řecka – Evropa)

Sýrie (Asie)

Egypt (Afrika)

Těmto státům říkáme helénistické, podle názvu, kterým se sami Řekové nazývali – Heléni.

Konec řecké samostatnosti nastává, když v dnešní Itálii začíná sílit zprvu malý stát – Řím. Roku 168 př.n.l. porazili Římané Makedonce u města Pydny a připojili tak na několik staletí Řecko k římské říši.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

Alexandr .....zemřel bez....., a tak se vlády v jeho .....ujali.....

Ti mezi sebou brzy začali soupeřit o....., a tak se obrovská .....říše

rozpadá na několik menších..... Kolem roku .....vznikla:

.....(území Řecka – Evropa)

.....(Asie)

.....(Afrika)

Těmto státům říkáme....., podle názvu, kterým se sami Řekové nazývali – Heléni.

Konec řecké .....nastává, když v dnešní .....začíná sílit zprvu malý stát – ..... Roku..... porazili Římané Makedonce u města .....a připojili tak na několik staletí Řecko k .....

Datum:

Kultura ve starověkém Řecku

Náboženství – Řekové byli polyteisté. To znamená, že věřili v mnoho bohů. Věřili, že jejich bohové sídlí na hoře Olymp, že jsou nesmrtelní a že mají i lidské vlastnosti. Na Olympu sídlilo 12 bohů. Vládcem bohů byl Zeus, bůh moří - Poseidon, bůh podsvětí - Hádes, Pallas Athéna - bohyně moudrosti, Afrodita - bohyně lásky, Héra - bohyně ochránkyně rodiny a další.

Písmo a literatura – Hláskové písmo přejali Řekové od Fénicičanů, z něj se vyvinula latinka a tou dnes píšeme i my. Ale Řekové dnes píší abecedou, řeckou abecedou. Ze starověku se dochovaly lyrické i epické básně, nejdůležitější jsou eposy (rozsáhlé básně s bohatým dějem).

Z nich nejznámější je Ilias a Odyssea. Ta první líčí obléhání města Troja, ta druhá pak putování krále Odyssea z války zpět do vlasti. Autorem je údajně slepý básník Homér, ale díla vznikala delší dobu, tak autorů bylo asi víc.

Otázky a úkoly:

Odpověz na otázky:

Co znamená, že Řekové byli polyteisté?.....

Kde sídlili bohové?.....

Přiřaď správně dvojice:

Zeus	bůh moře
Héra	bůh podsvětí
Poseidon	vládce bohů
Afrodita	ochránkyně rodiny
Pallas Athéna	bohyně moudrosti
Hádes	bohyně lásky

Jak se jmenují nejvýznamnější eposy, kdo je napsal a o čem pojednávají ?

.....

.....

.....

.....

Datum:

Kultura ve starověkém Řecku

Věda – Řekové položili základ mnoha vědám a jejich poznatky jsou platné dodnes.

Lékařství: zastupuje Hippokrates, lékař, podle něhož se dodnes jmenuje přísaha, kterou skládají lékaři.

Matematika a geometrie, astronomie: poznatky o kulatosti Země a otáčení kolem Slunce, dodnes platné zákony, které vyslovil Pythagoras, Thales z Milétu nebo Archimédes.

Dějepisectví: nepopisují jen minulost, hledají vztahy, příčiny i následky. Otcem dějepisu je nazýván Herodotos.

Filozofie: zkoumá podstatu života, zabývá se morálkou, politikou i přírodními vědami. Významní filozofové byli Platon, Sokrates, Aristoteles.

Divadlo – Divadelní hry vznikaly jako součást náboženských slavností. Nejprve tragedie, hry ze života bohů a bájných hrdinů, později komedie, hry z každodenního života, či politiky. Divadla byla půlkulatá, se zvýšeným hledištěm, hráli jen muži, nosili vysoké podpatky a používali masky. Autoři her – Aristofanes, Euripides, Aischylos, Sofokles.

Otázky a úkoly:

Vypiš z textu jména filozofů, vědců i autorů divadelních her:

Divadlo:

.....
.....

Filozofie:

.....
.....

Dějepisectví:

.....
.....

Matematika, geometrie, astronomie:

.....
.....

Lékařství:

.....
.....

Namaluj pravoúhlý trojúhelník:

Datum:

Kultura ve starověkém Řecku

Výtvarné umění – Řekové uměli zachytit a zobrazit skutečnost v malbách, sochách i freskách na stěnách domů. Keramiku zdobili černofigurovou nebo červenofigurovou technikou. To byl způsob, kdy nádobu natřeli jednou barvou, po zaschnutí druhou barvou a obrázky pak vyrývali do té horní vrstvy. Tak se odkryla ta vrstva spodní. Podle barev figur – tedy spodní vrstvy se keramika nazývala. Sochy se zhotovovaly z mramoru nebo bronzu a bývaly barevné a mívaly skleněné oči a působily tak živým dojmem. Sochaři – Feidias, Polykleitos, Myron.

Architektura - Typickým prvkem řecké architektury byl sloup. Podle jejich zdobení se odlišovaly jednotlivé řecké stavební slohy.

Dórský – mohutný a málo zdobený

Ionský – štíhlejší s hlavicí zdobenou dvěma závití

Korintský – zakončen hlavicí zdobenou rostlinnými listy

Karyatidy – sloupy ve tvaru ženské postavy

Domy byly prosté, rozdělené na ženskou a mužskou část, zdobené mozaikami.

Řekové hodně využívali veřejné lázně.

Hry - Nejslavnější byly konány v Olympii. První se konaly roku 776 př.n.l. Závodilo se ve sportovních disciplínách a také ve zpěvu, hře na hudební nástroje, recitaci básní. Po dobu konání her – pět až sedm dní – se nesměly vést žádné války. Odměnou vítězi byl olivový věnec a sláva.

Otázky a úkoly:

Odpověz na otázky:

Jak se vytvářela černofigurová a červenofigurová keramika?

.....
.....

Popiš jednotlivé řecké sloupy – Dórský, Ionský, Korintský, Karyatidy

.....
.....
.....
.....

Napiš vše, co víš o olympijských hrách v Olympii:

.....
.....

Datum:

ŘÍM – přírodní podmínky, zemědělství, řemeslo a obchod

Přírodní podmínky a podnebí nejsou na území dnešní Itálie jednotné. Na severu se rozkládá úrodná rovina, kde panují tuhé zimy a horká léta, zbytkem Itálie prochází strmé pohoří Apeniny. Zde je velmi teplo a sucho. Před vznikem římského státu žily na území Itálie různé kmeny – Etruskové, Latinové, kmeny italské. Ty přicházely kolem roku 1200 př.n.l.

Zemědělství v nížinách pěstovalo obilí, ovocné stromy, zeleninu, vinnou révu, olivy. V hornatých oblastech se lidé živili pastevectvím.

Řemeslo a obchod bylo propojeno, protože suroviny, kterých bylo dost, se mohly vyvážet a naopak ty, kterých byl nedostatek, se musely dovážet. Dovoz: kovy, mramor. Vývoz: hrnčířská hlína, stavební kámen, sůl.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

Přírodní podmínky .....nejsou na území dnešní Itálie..... Na severu se rozkládá....., kde panují....., zbytkem Itálie prochází strmé pohoří..... Zde je velmi..... Před vznikem římského státu žily na území Itálie různé kmeny –..... Ty přicházely kolem roku 1200 př.n.l.

Zemědělství v nížinách pěstovalo obilí,..... V hornatých oblastech se lidé živili .....

Řemeslo a obchod bylo propojeno, protože suroviny, kterých bylo dost, se mohly vyvážet a naopak ty, kterých byl nedostatek, se musely dovážet. Dovoz:.....

Vývoz: .....

Datum:

Etruskové a římské králové

Etruskové žili v Itálii od 10. nebo 9. století př.n.l.

- Měli vyspělé zemědělství, budovali terasovitá políčka, bažinatá území odvodňovali, suchá naopak zavlažovali. Uměli zpracovávat železo, vyrábět nádherné předměty z bronzu, byli zručnými staviteli, uměli klenbu a mosty. Mrtvým stavěli hrobky, ty se vyskytovaly blízko sebe, a tak vznikala města mrtvých – nekropole.

- Dějiny: Etruskové nevytvořili centralizovaný stát, jen městské státy, jimž vládli králové. Jejich moc v Itálii stoupá v 7 stol. př.n.l., v 6 stol. př.n.l. již ovládají třetinu poloostrova. Ve Středomoří bojovali s Řeky, ale ani spojení s Kartágem jim nepomohlo, byli poraženi a v 5.stol.př.n.l. ztrácí svou moc. Do severní Itálie vpádají bojovní Keltové, kmeny v Itálii nechtějí nadvládu Etrusků, a tak se k moci zvolna dostávají Římané.

Otázky a úkoly:

Oprav popletený text:

Etruskové žili v Řecku od 10. nebo 9. století př.n.l.

- Měli vyspělé tancování, budovali terasovitá domečky, bažinatá území zavodňovali, suchá naopak odvodňovali. Uměli zpracovávat měď, vyrábět nádherné předměty z porcelánu, byli zručnými kuchaři, uměli klenbu a mosty. Mrtvým stavěli stany, ty se vyskytovaly blízko sebe, a tak vznikaly tábory mrtvých – nekropole.

- Dějiny: Etruskové nevytvořili centralizovaný stát, jen vesnické státy, jimž vládli knížata.

Jejich moc v Itálii stoupá v 12 stol. př.n.l., v 13 stol. př.n.l. již ovládají třetinu poloostrova. Ve Středomoří bojovali s Řeky, ale ani spojení s Kartágem jim nepomohlo, byli poraženi a v 8.stol.př.n.l. ztrácí svou moc. Do jižní Itálie vpádají bojovní Keltové, kmeny v Itálii nechtějí nadvládu Etrusků, a tak se k moci zvolna dostávají Řekové.

Datum:

Řím v době královské

- Podle pověsti byl Řím založen roku 753 př.n.l., kdy král Romulus ve sporu zabil svého bratra Remula. Oba je vychovala vlčice a pastýři poté, co je nepřítel královského rodu, z něhož pocházeli, vhodil v koši do řeky Tibery.

- Ve skutečnosti Řím vznikl postupně, spojením osad, vzniklých na březích Tibery na sedmi pahorcích. V 8. stol. se zásluhou Etrusků spojily v jeden větší celek – v město Řím. Stal se centrem Latia, území, obývaném kmenem Latinů. Žily tu i další italské kmeny, Etruskové a Řekové. Etruskové byli vládnoucí kmen v čele s králem. Toho potvrzoval lidový sněm, obyvatelstvo se dělilo na urozené patricije a neurozené plebeje a bezprávné otroky.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

- Podle pověsti byl .....založen roku .....kdy král .....ve sporu zabil svého bratra..... Oba je vychovala .....a pastýři poté, co je nepřítel královského rodu, z něhož pocházeli, vhodil v ..... do řeky .....

- Ve skutečnosti..... vznikl....., spojením....., vzniklých na březích .....na..... pahorcích. V 8. stol. se zásluhou .....spojily v jeden větší celek – v město Řím. Stal se centrem .....území, obývaném kmenem..... Žily tu i další .....kmeny, ...a..... Etruskové byli .....kmen v čele s králem. Toho potvrzoval....., obyvatelstvo se dělilo na urozené .....a neurozené .....a bezprávné .....

Datum:

Poslední římské králové

Na konci doby královské vládla v Římě dynastie Tarquiniůvů.

V 6 stol. př.n.l. král Servius Tullius zařadil občany do pěti tříd podle výše majetku. Podle toho také stavěli do vojska určitý počet vojáků. Také byli rozděleni podle místa, kde bydleli do územních jednotek.

Avšak moudrého krále zavraždil jeho krutý švagr Tarquinius Superbus a zmocnil se trůnu. Roku 510 př.n.l. ho sesadili, vyhnali a tak končí království a začíná republika, v jejíž čele stojí dva konzulové, voleni vždy na jeden rok.

Římská jména:

Římané měli tři jména – osobní, rodové, rodinné (Lucius Cornelius Sulla)

Ženy měly jméno jen jedno (Cornelia)

Mnohá jména se užívají dodnes a mají určitý význam. Např. Marek, Martin – bojovník, Lucie – zářivá, Klára – jasná, Roman – Říman, Pavel – malý.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

Na konci doby .....vládla v Římě dynastie..... V 6 stol. př.n.l. král .....zařadil občany do..... tříd podle výše majetku. Podle toho také stavěli do vojska určitý počet..... Také byli rozděleni podle .....kde bydleli do územních .....

Avšak moudrého krále..... jeho krutý švagr .....a zmocnil se trůnu. Roku 510 př.n.l. ho....., vyhnali a tak končí .....a začíná .....v jejíž čele stojí dva....., volení vždy na jeden.....

Římská jména:

Vypiš všechny spolužáky a kamarády, kteří mají římská jména:

.....
.....

Datum:

Římská republika 510 – 31 př.n.l.

Státní zřízení = republika. Toto slovo pochází z latinského jazyka – res public = věc veřejná. Znamenalo to, že každý občan se musel starat a zajímat o chod státu.

- Plnoprávní občané volili své zástupce do shromáždění, neboli sněmu. Výše pak byli cenzoři, vyšší úředníci a tribunové lidu. Nad nimi byl senát, který měl 300 členů, a nejvýše stáli dva konzulové, volení na jeden rok. V případě války byl vždy jeden konzul diktátorem po dobu šesti měsíců.

- Plebejové – neurození nemohli zastávat všechny úřady, a tak roku 494 př.n.l. vyvrcholily spory, a oni si vynutili zavedení Tribuna lidu, který měl právo veto. Roku 449 př.n.l. byly také poprvé sepsány římské zákony. Plebejové časem získali přístup do všech úřadů i kněžských hodností, které dosud mohli vykonávat pouze patriciové.

Otázky a úkoly:

Odpověz na otázky:

1. Jakým typem státu se Řím stal po vyhnání posledního krále?

.....

2. Popiš římský politický systém:

.....

.....

.....

3. Jaké dvě skupiny obyvatel spolu soupeřili a co si ta jedna všechno vybojovala?

.....

.....

.....

Římské výboje v západním Středomoří

Ovládnutí Itálie – Řím rychle získal nadvládu nad okolím. Poté začal napadat Etrurii, která byla vyčerpaná bojem s Řeky. Sem ještě ze severu vpadli Keltové, kterým Římané říkali Galové. Ti dokonce napadli Řím a vydrancovali jej. Římané se brzy vzpamatovali a brzy pokračovali v obsazování Itálie. Roku 265 př.n.l. se Římané stali svrchovanými pány celé Itálie.

Punské války – byly tři a probíhaly v letech 264 – 146 př.n.l. Probíhaly mezi obyvateli Kartága a Římany. Kartágo byla kolonie Féničanů na území dnešního Tuniska a ovládala obchod ve Středomoří. Kartagincům Římané říkali Punové.

První punskou válku vyhlásilo Kartágo, Římané měli převahu na souši, Punové na moři. Vyhrál Řím, získal Sicílii, Sardinii, Korsiku.

Druhou válku opět začali Punové, když obsadili Hispánii (Španělsko) a odtud zaútočili na Itálii. Vojevůdce Hanibal vedl vojsko se slony přes Alpy, zvítězil ve dvou bitvách, ale Řím nedobyl. Naopak byl po návratu poražen nedaleko Kartága. To bylo donuceno přijmout mír za velmi ponižujících podmínek.

Třetí válka vypukla, když se Kartágo bránilo útokům okolních zemí a Římané to považovali za porušení podmínek míru. Město napadli a srovnali se zemí.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text :

Ovládnutí Itálie – Řím rychle získal .....nad okolím. Poté začal napadat....., která byla vyčerpaná bojem s Řeky. Sem ještě ze severu vpadli....., kterým Římané říkali..... Ti dokonce napadli Řím a vydrancovali jej. Římané se brzy vzpamatovali a brzy pokračovali v ..... Itálie. Roku 265 př.n.l. se Římané stali .....celé Itálie.

Punské války – byly ....a probíhaly v letech .....př.n.l. Probíhaly mezi obyvateli .....a Římany. Kartágo byla kolonie .....na území dnešního Tuniska a ovládala obchod ve..... Kartagincům Římané říkali .....

Seřaď ve správném pořadí:

.....válka vypukla když se Kartágo bránilo útokům okolních zemí a Římané to považovali za porušení podmínek míru. Město napadli a srovnali se zemí. ....válku opět začali Punové, když obsadili Hispánii (Španělsko) a odtud zaútočili na Itálii. Vojevůdce Hanibal vedl vojsko se slony přes Alpy, zvítězil ve dvou bitvách, ale Řím nedobyl. Naopak byl po návratu poražen nedaleko Kartága. To bylo donuceno přijmout mír za velmi ponižujících podmínek.

.....punskou válku vyhlásilo Kartágo, Římané měli převahu na souši, Punové na moři. Vyhrál Řím, získal Sicílii, Sardinii, Korsiku.

Datum:

Ovládnutí Makedonie a Řecka

Během druhé punské války pomáhal Hannibalovi proti Římanům makedonský král. Proto pak Římané zaútočili na Makedonii.

- Bitvu u Pydny roku 168 př.n.l. Makedonie prohrála a stala se římskou provincií. Roku 146 př.n.l. Římané zničili a srovnali se zemí i řecké město Korint. Řecko se tak dostalo pod římskou nadvládu. Tím bylo dovršeno ovládnutí Středomoří Římem.

- Obyvatelé dobytých území se mnohdy stávali otroky Římanů. Otroky byl bezprávný člověk a záleželo na jeho majiteli, jak se k němu chová. Majitel ho mohl i zabít, ale také byli vážení a vzdělaní otroci, třeba lékaři.

Otázky a úkoly:

Napiš, co o daném pojmu víš:

Hannibal:

.....

Pydna:

.....

Korint:

.....

Otrok:

.....

.....

Datum:

Krise republiky

Důsledky válek – dobytá území odvedly na dlouhou dobu muže z vesnic, a tak zpustla pole a byl nedostatek obilí. Začalo se dovážet levné obilí z provincií = dobytých území. Také se začaly více využívat otroci. Drobní zemědělci tak neměli práci, odcházeli do Říma, nechali se živit státem. Války tak obohatily jen úzkou část obyvatel a majetkové rozdíly se staly zdrojem napětí ve společnosti. Z chudých lidí se stávali bezzemci, ti nemohli vyzbrojení do vojska, tak stát přicházel i o bojovníky, a tak se republika dostala do krize.

Pokus o řešení – o nápravu se pokusili bratři Gracchové – tribunové lidu. V letech 133-121 př.n.l. prosadili několik zákonů ve prospěch bezzemců. Pozemkový zákon přiděloval maximální vlastnictví půdy na občana a zbytek děлил mezi bezzemky. To se nelíbilo boháčům a bratři byli zavražděni. Politické strany populární a optimáti spolu bojovaly. V čele první stál Gaius Marius, ten vydal vojenskou reformu, vojákům dal plat – žold. V čele druhé Lucius Cornelius Sulla, ten po dlouhých bojích zvítězil a roku 83 př.n.l. se stal neomezeným vládcem – diktátorem. Vládl vládou pevné ruky. Zemřel 88 př.n.l.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

Důsledky válek – ..... odvedly na dlouhou dobu muže z ....., a tak zpustla pole a byl..... Začalo se dovážet ..... z provincií = dobytých území. Také se začaly více využívat ..... Drobní ..... tak neměli práci, odcházeli do Říma, nechali se živit státem. Války tak obohatily jen ..... a majetkové rozdíly se staly zdrojem napětí ve..... Z chudých lidí se stávali....., ti nemohli vyzbrojení....., tak stát přicházel i o....., a tak se republika dostala do .....

Pokus o řešení – o nápravu se pokusili bratři ..... tribunové lidu.

V letech..... prosadili několik zákonů ve prospěch

..... Pozemkový zákon přiděloval maximální ..... na občana a zbytek dělil mezi ..... To se nelíbilo boháčům a bratři byli zavražděni. Politické strany ..... a ..... spolu bojovaly . V čele první stál Gaius....., ten vydal vojenskou reformu, vojákům dal plat – žold. V čele druhé Lucius....., ten po dlouhých bojích zvítězil a roku 83.př.n.l. se stal neomezeným vládcem = ... Vládl vládou pevné ruky. Zemřel 88.př.n.l.

Datum:

První triumvirát

- V roce 71 př.n.l. proběhlo povstání otroků, které vedl Spartakus. Poraženi byli až po dlouhých bojích armádou, kterou vedl vojevůdce Marcus Licinius **Crassus**. Společně s ním se stal konzulem Gnaeus **Pompeius** v roce 70 př.n.l. O deset let později se k nim přidal Gaius Julius **Caesar** a vznikl spolek tří mužů = triumvirát, kteří se postavili do čela impéria.

- Caesar spravoval Galii, Pompeius Hispánii a Crassus východní provincie. Roku 54.př.n.l. byl na válečném tažení Crassus zabit, a tak končí první triumvirát. Pompeius chce samovládu, a tak se Caesar vrací z Galie, roku 49.př.n.l. překročil řeku Rubikon a začala **občanská válka**.

- Pompeius uprchl, Caesar vstoupil do Říma a byl zvolen diktátorem. Pro klid se ale nechal brzy jmenovat konzulem. Roku 45př.n.l. porazil všechny své odpůrce a stal se samovládcem.

Otázky a úkoly:

Oprav popletený text:

V roce 88 př.n.l. proběhlo povstání boháčů, které vedl Caesar. Poraženi byli až po dlouhých bojích vesnicí, kterou vedl sedlák Marcus Licinius **Crassus**. Společně s ním se stal otrokem Gnaeus **Pompeius** v roce 70 př.n.l. O deset let později se k nim přidal Gaius Julius **Spartakus** a vznikl spolek šesti mužů = šestivirát, kteří se postavili do čela impéria. Caesar spravoval Hispánii, Pompeius Galii a Crassus západní provincie. Roku 54.př.n.l. byl na válečném tažení Pompeius zabit, a tak končí první triumvirát. Pompeius chce samovládu,

a tak se Caesar vrací z Francie, roku 49.př.n.l. překročil řeku Rubikon a začala **světová válka**.

Pompeius uprchl, Caesar vstoupil do Řecka a byl zvolen diktátorem. Pro klid se ale nechal brzy jmenovat králem. Roku 45př.n.l. porazil všechny své odpůrce a stal se prezidentem.

Datum:

Caesarova samovláda, druhý triumvirát

Caesar měl spoustu titulů a úřadů, byly republikánské, ale hromadily se v rukou jedné osoby na neomezenou dobu, což bylo proti pravidlům. Zajistil však klid v Římě, podporoval armádu, řemesla, zval do země cizí lékaře a učitele, prosadil reformu kalendáře (juliánský kalendář), byl vynikající vojevůdce, politik, řečník. Při tažení do Egypta se zamiloval do panovnice Kleopatry. Měli spolu syna Cesariona. Caesar byl oblíben, ale některým se nelíbilo, že jeho vláda znamenala konec republiky, a tak vzniklo spiknutí a Caesar byl v senátu zavražděn dne 15.3. 44 př.n.l.

Konzul **Marcus Antonius** se spojil s adoptivním Caesarovým synem **Gaiem Octaviem** a společně s velitelem jízdy **Lepidem** se z nich stal **druhý triumvirát**. Sestavili seznam politických odpůrců a vrahů Caesara a všechny povraždili. Antonius pronikal na východ, sblížil se s Kleopatrou, věnoval jí území, to rozzlobilo Octavianu a porazil je na moři roku 31př.n.l. Antonius a Kleopatra po porážce spáchali sebevraždu. Egypt se stal římskou provincií, Octavianus samovládcem, tak končí období římské republiky.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

Caesar měl spoustu....., byly republikánské, ale hromadily se v ....., což bylo proti pravidlům. Zajistil však....., podporoval....., zval do země cizí ..... prosadil reformu ..... byl vynikající ..... Při tažení do Egypta se zamiloval do panovnice ..... Měli spolu syna Cesariona. Caesar byl oblíben, ale některým se nelíbilo, že jeho vláda znamenala konec republiky, a tak vzniklo spiknutí a Caesar byl v senátu ..... dne 15.3. 44 př.n.l.

Konzul ..... se spojil s adoptivním Caesarovým synem ..... a společně s velitelem jízdy ..... se z nich stal druhý triumvirát. Sestavili seznam politických odpůrců a vrahů Caesara a všechny povraždili. .... pronikal na východ, sblížil se s ....., věnoval jí území, to rozzlobilo ..... a porazil je na moři roku 31př.n.l. .... po porážce spáchali sebevraždu. Egypt se stal římskou provincií, ... samovládcem, tak končí období římské republiky.

Datum:

Císařský Řím 31 př.n.l. – 476 n.l.

Principát – Octavianus přijal titul Augustus = vznešený a vládl jako princeps, což znamená první muž v říši. Vláda se tedy nazývá principát. Augustus byl zvolen do všech úřadů a měl neomezenou moc, i když zasedal senát i shromáždění. Opíral se o armádu, zákon o urážce majestátu ničil jeho odpůrce, a tak se z něj postupně stává císař a z Říma císařství.

Augustova samovláda – řešil vše mírovou cestou, i když třeba vnucenou za pomoci zbraní. Dochází k rozmachu stavební činnosti 31 př.n.l. – 14 n.l., podpoře umění, zvláště básnictví, pomocí zákonů řeší morální úpadek a krizi rodiny. Před smrtí jmenuje svého nástupce, čímž vzniká monarchie = vláda jednoho panovníka, jehož postavení je navíc dědičné. Nástupcem se stal adoptivní syn Tiberius.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

Principát – Octavianus přijal titul ..... = vznešený a vládl jako ....., což znamená..... Vláda se tedy nazývá..... Augustus byl zvolen do všech úřadů a měl neomezenou moc, i když zasedal .....i shromáždění. Opíral se o....., zákon o urážce majestátu ničil jeho odpůrce, a tak se z něj postupně stává .....a z Říma .....

Augustova samovláda – řešil vše....., i když třeba vnucenou za pomoci zbraní. Dochází k rozmachu .....31 př.n.l. – 14 n.l., podpoře....., zvláště .....pomocí zákonů řeší ..... Před smrtí jmenuje svého nástupce, čímž vzniká .....= vláda jednoho panovníka, jehož postavení je navíc..... Nástupcem se stal adoptivní syn .....

Datum:

Augustovi nástupci – 1. stol. n.l.

Tiberius – měl vojenské a diplomatické zkušenosti, velká armáda spotřebovala spoustu peněz, a tak vydal úsporná opatření, která mu přinesla neoblíbu. Uchýlil se na ostrov Capri a odtud zemi řídil deset let dopisy.

Caligula – adoptivní vnuk Tiberia, zpočátku neoblíben, zrušil zákon o urážce majestátu, potrestal udavače, vrátil práva senátu. Ale byl mladý a sláva mu stoupla do hlavy, začal být krutý, a tak byl brzy zavražděn.

Claudius – byl vědec, historik, psal dějiny Etrusků, zdokonalil státní správu, dobře hospodařil, budoval vodovody, silnice, přístavy, připojil další území k impériu.

Nero – nevlastní syn Claudia, zprvu oblíben, rozdával oděvy, jídlo, pořádal hry. Pokládal se za básníka a o řízení státu se nestaral. Politické odpůrce nechával vraždit, včetně vlastní matky a manželky. Když se proti němu vzbouřili legie i osobní stráž, spáchal sebevraždu.

Otázky a úkoly:

Napiš ke každému císaři, jak vládl:

Tiberius –

.....
.....

Caligula –

.....
.....

Claudius –

.....
.....

Nero -

.....
.....

Datum:

Hospodářství v římské říši v 1. stol. n.l.

Adoptivní císaři – 2. stol. n.l.

Řím byl otřesen řáděním císařů, ale venkov prospíval. Protože byl nedostatek otroků, musel se změnit způsob obhospodařování pozemků. Velkostatkáři pronajímali část pozemků za předem stanovené dávky lidem, kterým se říkalo **kolóni**. Způsobu hospodaření se říkalo **kolonát**.

Císařům, kteří vládli ve 2.stol.n.l. se říká **adoptivní** proto, že císař si ještě za života vyhlédl schopného nástupce a toho adoptoval. Zajistil mu tak nárok na vládu. Tento způsob zaručoval, že na trůn usedali rozumní a schopní panovníci. Řím se v této době dostal na vrchol slávy a moci.

Traianus – 97-117n.l., největší rozloha říše, budování ochranného opevnění (limes Romanus) na hranicích říše, zvláště na hranici s germánskými kmeny.

Hadrianus – nechal vybudovat obranný val, nazvaný Hadriánův val

Marcus Aurelius – úspěšně odrazil útoky barbarských kmenů, zvláště Germánů. Byl výborný vojevůdce, politik a filozof.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text :

Řím byl otřesen řáděním ....., ale venkov..... Protože byl nedostatek....., musel se změnit způsob obhospodařování..... Velkostatkáři pronajímali část pozemků za předem stanovené dávky lidem, kterým se říkalo ..... Způsobu hospodaření se říkalo .....

Císařům, kteří vládli ve 2.stol.n.l. se říká .....proto, že císař si ještě za života vyhlédl schopného..... a toho adoptoval. Zajistil mu tak nárok na..... Tento způsob zaručoval, že na trůn usedali rozumní a schopní panovníci. Řím se v této době dostal na vrchol .....

Traianus – .....

Hadrianus – .....

Marcus Aurelius – .....

Datum:

Krise Říma za principátu 3.stol.n.l.

Ve třetím století přibývá útoků Germánů na římské impérium, ale také se stupňují vnitřní problémy říše.

- Stát potřebuje velkou armádu, ta potřebuje hodně peněz, tak se zvyšují daně.
- Dochází ke znehodnocení měny, lidé se vrací k naturální směně, klesá obchodování, upadají řemesla.

Výběřčí daní okrádají lid.

- Časté střídání císařů, kterým se říkalo vojenští císaři, protože byli zároveň veliteli vojsk, krizi jen prohloubilo.

Otázky a úkoly:

Oprav popletený text:

Ve druhém století přibývá útoků Slovanů na římské impérium, ale také se stupňují vnitřní radosti říše.

- Stát potřebuje malou armádu, ta potřebuje hodně jídla, tak se zvyšují daně.
- Dochází ke znehodnocení čtení, lidé se vrací k peněžní směně, klesá tancování, upadají zemědělci. Výběřčí daní obohacují lid.

Výběřčí daní obohacují lid.

- Časté střídání papežů, kterým se říkalo vojenští císaři, protože byli zároveň veliteli škol, krizi jen prohloubilo.

Datum:

Počátky křesťanství

V době principátu – 1. stol., vzniklo v římské provincii- Judeji na území dnešní Palestiny a Izraele nové náboženství, které vycházelo ze Starého zákona.

- Bylo monoteistické, vyznávalo víru v jednoho všemohoucího boha. Prvním hlasatelem byl Ježíš, který je považován za božího syna, byl nazýván též Kristus, a proto věřícím říkáme křesťané.
- Římským a řeckým bohům lidé dávali oběti, křesťané a Židé vyžadovali od věřících určité myšlení a chování a všeodpouštějící lásku.
- Pravidla jsou shrnuta do Desatera božích přikázání. Všichni lidé si mají být rovni, a kdo trpí v životě, tak po smrti mu to bude vynahrazeno. Odmítají uctívání císaře jako boha. Podle písma byl Ježíš ukřižován a vstal z mrtvých.
- Dodnes se slaví Vánoce a Velikonoce jako největší křesťanské svátky.

Otázky a úkoly:

Odpovídej na otázky:

Kdy a kde vzniklo křesťanství?

.....

Co znamená, že je křesťanství monoteistické?

.....

Kdo byl Ježíš?

.....

Podle čeho jsou nazváni křesťané?

.....

Kde jsou shrnuta pravidla křesťanů?

.....

Co jsou Vánoce a Velikonoce?

.....

Dominát

Řím upadal, císaři se střídali, a tak byl potřeba silný panovník.

- V roce 284 se císařem stal neurozený, ale zkušený voják **Diocletianus**. Získal impérium hospodářsky zpustošené a rozvrácené vpády barbarů. Nastolil neomezenou vládu, byl pánem svých poddaných. Pán se řekne dominus, proto se způsob vlády nazývá **dominát**. Zavedl maximální ceny, maximální mzdy, provedl daňové reformy, dal razit hodnotné mince, kolonát i vojenská služba byla dědičná. Pronásledoval křesťany, protože se domníval, že jejich víra brzdí rozvoj říše. Zvolil si spolucísaře, který spravoval západní část země.

- Roku 306 nastoupil na trůn **Constantinus**. Ten přestěhoval své sídlo do osady Byzantia, kde si nechal vybudovat palác a založil město. To pojmenoval po sobě Konstantinopolis = Konstantinovo město.

- Pokračoval v reformách, dědičná byla i řemesla. Křesťanství naopak podporoval a využil ho k tomu, aby spojil a stmelil říši a upevnil svou moc. Roku 313 ediktem milánským zrovnoprávnil křesťanské náboženství s ostatními. Jeho nástupce pak roku 380 prohlásil křesťanství za jediné státem uznávané náboženství.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

Řím....., císaři se střídali, a tak byl potřeba silný.....

- V roce 284 se císařem stal neurozený, ale zkušený voják .....Získal impérium hospodářsky zpustošené a rozvrácené vpády barbarů. Nastolil .....vládu, byl pánem svých poddaných. Pán se řekne .....proto se způsob vlády nazývá **dominát**. Zavedl maximální .....maximální mzdy, provedl daňové....., dal razit hodnotné .....kolonát i vojenská služba byla..... Pronásledoval .....protože se domníval, že jejich víra brzdí rozvoj říše. Zvolil si .....který spravoval západní část země.

- Roku 306 nastoupil na trůn .....Ten přestěhoval své sídlo do osady .....kde si nechal vybudovat palác a založil město. To pojmenoval po sobě.....

- Pokračoval v reformách, dědičná byla i řemesla. Křesťanství naopak .....a využil ho k tomu, aby spojil a stmelil říši a upevnil svou .....Roku .....ediktem milánským zrovnoprávnil křesťanské náboženství s ostatními. Jeho nástupce pak roku.....prohlásil křesťanství za jediné státem uznávané náboženství.

Datum:

Rozpad a zánik říše římské, stěhování národů

Posledním panovníkem, který vládl celé říši, byl Theodosius. Svými nástupci zvolil své dva syny, a tak se roku **395 rozpadla** slavná říše římská na dvě části.

Říše západořímská – zanikla roku **476** a její císař sídlil ve městě Ravenna

Říše východořímská – zanikla roku **1453** a sídlem císaře byl Konstantinopolis

Stěhování národů

Ve 4. a 5. stol. došlo k rozsáhlým přesunům kmenů na území Asie a Evropy.

Roku **375** asijské kočovnické kmeny – Hunové napadli kmeny Vizigótů a Ostrogótů, ležící na území dnešní Ukrajiny. Ostrogóti museli ustoupit, přesunuli se a usadili se v Panonii, dnešním Maďarsku. Vizigóti přešli přes dnešní Rumunsko až do Itálie, kde roku **410** vyplenili Řím.

Otázky a úkoly:

Doplň k letopočtům události:

- 395 - .....
- 476 - .....
- 1453 - .....
- 375 - .....
- 410 - .....

Datum:

Stěhování národů, zánik říše západořímské

- **Hunové** pronikli hluboko do Evropy. Vedl je náčelník **Attila**, který měl přezdívku „bič boží“. Roku **451** došlo k bitvě na Katalaunských polích, dnešní Francie, kde Římané Huny porazili.
- Ti sice ustoupili, ale zpustošenou zemí se hnal další germánský kmen – **Vandalové**. Prošli přes Pyrenejský poloostrov a přepluli na sever Afriky. Odtud podnikali nájezdy do okolí a roku **455** vyplenili Řím.
- Do Británie se těmito přesuny dostaly kmeny Anglů a Sasů. Po Anglech má dnes Anglie jméno.
- Císaři říše západořímské byli slabí, a proto za ně vládli vojevodé.
- Jedním z velitelů byl i germán Odoaker, který roku **476** sesadil posledního císaře Romula Augustula. Prohlásil se germánským králem, a tak tento rok považujeme za **zánik západořímské říše a konec starověku a počátek středověku**.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

- .....pronikli hluboko do Evropy. Vedl je náčelník....., který měl přezdívku „.....Roku ..... došlo k bitvě na .....polích, dnešní Francie, kde Římané Huny porazili.

- Ti sice ustoupili, ale zpustošenou zemí se hnal další germánský kmen – .....Prošli přes Pyrenejský poloostrov a přepluli na sever Afriky. Odtud podnikali nájezdy do okolí a roku .....vyplenili Řím.

- Do Británie se těmito přesuny dostaly kmeny..... Po Anglech má dnes Anglie jméno.

- Císaři říše západořímské byli slabí, a proto za ně vládli vojenští velitelé. Jedním z velitelů byl i germán .....který roku ..... sesadil posledního císaře Romula Augustula. Prohlásil se germánským králem, a tak tento rok považujeme za

.....
.....

Datum:

Kultura ve starověkém Římě

Náboženství – Římané byli polyteisté, to znamená, že uctívali mnoho bohů. Vládce bohů byl Jupiter, jeho manželka Juno, bohyně moudrosti Minerva, války Mars, lásky Venuše a její syn Amor, lovu Diana, moře Neptun, podsvětí Pluto. Uctívali i božstva přejatá od Řeků, Etrusků a Egyptanů.

Jazyk a písmo - jazykem Římanů byla **latina**. Z ní se vyvinuly románské jazyky a ovlivnila i další evropské jazyky. Čeština přejala z latiny například slova – škola, křída, ocet.

Latina byla jazykem vzdělanců. Dnes je to mrtvý jazyk, protože jím nemluví žádný národ, ale studium latiny je stále velmi důležité. Písmo přejali Římané od Etrusků a ti od Řeků. Nazývá se **latinka**. Číslice však označovali písmeny velké abecedy, to jsou dodnes římské číslice.

Otázky a úkoly:

Spoj jednotlivé bohy s jejich funkcí:

Jupiter	podsvětí
Juno	moře
Minerva	lovu
Mars	lásky
Venuše	války
Amor	moudrosti
Diana	manželka vládce
Neptun	vládce bohů
Pluto	lásky

Jak se nazýval jazyk a jak písmo ve starověkém Římě?

.....

Datum:

Kultura - literatura, vzdělanost a věda

Literatura – se stala základem pro evropskou literaturu. Většinu žánrů převzali od Řeků (epos, verše, tragédii, komedii). Důležité bylo řečnické umění.

Básníci: Vergilius, Horatius, Ovidius

Historikové: Tacitus, Livius, Caesar

Filozofové: Lucretius, Cicero

Dramatikové: Terentius, Plautus,

Vzdělanost a věda – chlapci i dívky se v Římě vzdělávali doma pod vedením soukromých učitelů do patnácti let. Učili se číst, psát, počítat, latinskou mluvnici, řečtinu, zeměpis, dějepis, astronomii. Chlapci pak ještě mohli dále studovat řečnictví, filozofii, práva. Poznatky řeckých vědců se zachovaly v latinských spisech. Proto je stále i dnešní odborné názvosloví v lékařství a dalších oborech latinské.

Otázky a úkoly:

Vypiš jména k oborům :

Básníci:

.....

Historikové:

.....

Filozofové:

.....

Dramatikové:

.....

Napiš, co všechno se učili děti v Římě:

.....

Architektura a výtvarné umění v Římě

Památky **římské architektury** se nachází v celé Evropě.

- Na venkově žili lidé v prostých chýších, bohatí měli vily, kde se nacházela obytná budova a hospodářská stavení – stáje, sýpky, lisovny.
- Ve městech lidé žili v činžovních domech z cihel o třech nebo čtyřech patrech. V přízemí byly dílny, obchody, nahoře byty. Bohatí bydleli v atriových domech, zdobených freskami, mozaikami, sochami.
- Kromě obytných domů budovali Římané veřejné stavby – vítězné oblouky, amfiteátry, cirkusy, baziliky, mosty, veřejné lázně, knihovny, vodovody, silnice.

Výtvarné umění, především sochařství, napodobovalo řecká díla.

- Umělci vytvářeli portréty, které věrně napodobovaly skutečnost. Na zdech domů se dochovaly četné mozaiky a fresky.
- Mnohé je možné vidět ve městě Pompeje, které roku 79 zalila láva ze sopky Vesuv, a tak zde zůstalo vše zachováno a bylo objeveno až po mnoha letech.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

Památky **římské** .....se nachází v celé.....

- Na venkově žili lidé v prostých....., bohatí měli....., kde se nacházela obytná .....a hospodářská stavení –.....
- Ve městech lidé žili v ..... z cihel o třech nebo čtyřech patrech. V přízemí byly....., nahoře byty. Bohatí bydleli v ..... domech, zdobených freskami, mozaikami, sochami.

Kromě obytných domů budovali Římané veřejné stavby:

.....
.....

Výtvarné umění, především sochařství, napodobovalo..... díla. Umělci

vytvářeli....., které věrně napodobovaly skutečnost. Na zdech domů se dochovaly četné..... Mnohé je možné vidět ve městě ..... , které roku 79 zalila láva ze sopky....., a tak zde zůstalo vše zachováno a bylo objeveno až po mnoha letech.

Datum:

INDIE, přírodní podmínky a zemědělství

Indie leží na Indickém poloostrově v jihovýchodní Asii. Je obklopena horami Himalájemi ze severu, které ji chrání před suchými větry z Tibetu. Z jihu je chráněna mořem. Protékají zde řeky Indus, Ganga a Brahmaputra. Jsou zde dobré podmínky pro zemědělství a říční dopravu. Pěstuje se obilí-pšenice, ječmen, seznam, bavlna, rýže, luštěniny. Chovají se koně, ovce, hovězí dobytek, ale krávu považují za posvátnou. V zemědělství využívají práci slonů a brzy používali pluh.

Otázky a úkoly:

Odpovídej na otázky:

Kde leží Indie?

.....

Co ji obklopuje ze severu?

.....

Co ji obklopuje z jihu?

.....

Jaké řeky Indií protékají?

.....

Co se pěstuje v zemědělství?

.....

Jaká zvířata chovají?

.....

Jaká zvířata využívají na práci?

.....

Datum:

Státní útvary v Indii, král Ašóka

Již kolem roku 3000 př.n.l. se objevila vyspělá města v povodí řeky Indus. Měla pravoúhlé ulice, vyvýšenou část s hradem = citadela, kde se všichni obyvatelé ukrývali v případě nebezpečí, a podhradí.

- Kolem roku 1500 př.n.l. vpadly do Indie indoevropské árijské kmeny, podmanily si domorodé obyvatelstvo a vytvořily stát v povodí řeky Gangy. Zničeno bylo i proslulé město Mohendžodaro.

- Ve 4. století př.n.l. vpadl do Indie Alexandr Makedonský a umožnil tak obchod s Evropou. Z Indie se vyvážely bavlněné, vlněné a lněné látky a drahokamy.

- Král Ašóka – panoval v Indii ve 3. stol.př.n.l. Byl moudrý a snažil se vládnout bez užití násilí.

Zřizoval nemocnice pro lidi i zvířata, nechal sadit léčivé rostliny, podporoval stavební činnost. Své výnosy nechal vytesat do sloupů zdobených lvy a rozmístit po celé zemi. Říše zanikla až kolem roku 600 v důsledku útoku kočovných Hunů.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

Již kolem roku 3000 př.n.l. se objevila vyspělá ..... v povodí řeky ..... Měla pravoúhlé ulice, vyvýšenou část s hradem = ..., kde se všichni obyvatelé ukrývali v případě nebezpečí, a.....

- Kolem roku 1500 př.n.l. vpadly do Indie....., podmanily si domorodé obyvatelstvo a vytvořily stát v povodí řeky Gangy. Zničeno bylo i proslulé město.....

- Ve 4. století př.n.l. vpadl do Indie .....a umožnil tak obchod s Evropou. Z Indie se vyvážely.....

- Král Ašóka – panoval v Indii ve 3. stol.př.n.l. Byl .....a snažil se vládnout bez užití..... Zřizoval .....pro lidi i zvířata, nechal sadit....., podporoval..... Své výnosy nechal vytesat .....zdobených lvy a rozmístit .....Říše zanikla až kolem .....v důsledku útoku kočovných .....

Datum:

Kultura ve starověké Indii

Společnost – árijské kmeny se rozdělily do společenských vrstev, kterým se říká **varny**. Ty od sebe byly přísně odděleny.

- **První varna** = kněží, vzdělanci.
- **Druhá varna** = velmožové, náčelníci, válečníci.
- **Třetí varna** = zemědělci, obchodníci, řemeslníci.
- **Čtvrtá varna** = domorodé, chudé obyvatelstvo.

Jazyk, písmo, literatura – jazykem byla **hindština**, písmo bylo hláskové, nejstarším literárním jazykem je **sanskrt**. Literární památky se nazývají **vědy** a jsou v nich tehdejší vědomosti a pověsti.

Náboženství – nejrozšířenější byl **hinduismus**. Uctívalo se mnoho bohů, nejdůležitější byli Brahma (stvořitel), Višnu (udržovatel), Šiva (ničitel a znovustvořitel). Dalším náboženstvím pak byl **buddhismus**.

Věda – velmi rozvinutá byla **matematika a astronomie**, znali Ludolfovo číslo, desetinnou soustavu, počítání s nulou, délku slunečního roku, věděli, že Země se točí kolem své osy a zatmění Měsíce vzniká dopadem stínu Země.

Otázky a úkoly:

Odpověz na otázky:

Jak se dělila indická společnost?

.....
.....

Jaký byl jazyk, literární jazyk a literární památky?

.....
.....

Jaká dvě náboženství vyznávali v Indii?

.....
.....

Které vědy byly v Indii nejrozvinutější a proč?

.....
.....

Datum:

ČÍNA, přírodní podmínky, zemědělství

Čína leží na východě Asie a od okolního světa je oddělena nepřístupnými horami, pouštěmi a mořem. Lidé žili především v povodí řek Jang-c-tiang (Dlouhá řeka) a Chuang-che (žlutá řeka), které přinášely z hor dostatek vláhy.

Zemědělství – pěstovalo se obilí, čajovník, batáty = plody podobné bramborám, ovoce, zelenina, rýže. Ta byla nejvýznamnější potravinou, a protože potřebovala spoustu vláhy, neobešlo se zemědělství bez zavlažovacích zařízení. Používal se také pluh, okopávání a hnojení. Pěstoval se bourec morušový, z jehož kukly se vyrábělo hedvábí.

Řemeslo, obchod – Číňané byli zruční řemeslníci - výroba keramiky na hrnčářském kruhu, odlévání kovů do ztracené formy, výroba hedvábných látek, výroba porcelánu, platidla byly mušle, hedvábné látky a brzy kovové mince. Vyváželo se koření, kosmetika, porcelán, lakované výrobky.

Otázky a úkoly:

Doplň:

Čínské řeky se jmenují .....

V zemědělství se pěstovalo .....

.....
Hedvábí se vyrábělo z .....

.....
Řemesla:.....

Vývoz:.....

Platidla:.....

Čínský stát

Společnost – první státní útvary zde vznikaly mezi 2100 – 1400 př.n.l. Panovník se nazýval wang. Byl neomezeným samovládcem, synem nebes a lidé ho považovali za prostředníka mezi nebem a zemí. Dosazoval a využíval úředníky a armádu, a ti mu za to odváděli daně. Nejvyšší společenskou vrstvu tvořil panovník s rodinou a vysocí úředníci. Níže stáli svobodní zemědělci a řemeslníci, nejnižší pak nesvobodní, bezprávní obyvatelé a otroci.

Centralizovaný stát na území Číny – vznikl v roce 221 př.n.l. kdy nadvládu nad ostatními státy získal stát Čchin. Podle něj se Čína dodnes jmenuje. Vládce se prohlásil císařem. Pro bezpečnost země nechali vládci vystavět Velkou čínskou zeď. Stavěla se po staletí, měří tisíce kilometrů a je to jediná lidská stavba viditelná z vesmíru. Čína byl mocný stát, již kolem roku 0 obchodovala s Římem a z Asie do Evropy vedla obchodní, tzv. hedvábná cesta. Kolem roku 300 se země rozpadá na tři menší útvary.

Otázky a úkoly:

Doplň neúplný text:

Společnost – první státní útvary zde vznikaly mezi..... Panovník se nazýval .....Byl neomezeným....., synem nebes a lidé ho považovali za .....Dosazoval a využíval úředníky a armádu, a ti mu za to odváděli .....Nejvyšší společenskou vrstvu tvořil..... Níže stáli ....., nejnižší pak .....

Centralizovaný stát na území Číny – vznikl v roce ....., kdy nadvládu nad ostatními státy získal stát ..... Podle něj se Čína dodnes jmenuje. Vládce se prohlásil ..... Pro bezpečnost země nechali vládci vystavět ..... Stavěla se po staletí, měří tisíce kilometrů a je to jediná lidská stavba ..... Čína byl mocný stát, již kolem roku 0 obchodovala s..... a z Asie do Evropy vedla obchodní, tzv..... Kolem roku 300 se země rozpadá na tři menší útvary.

Datum:

Kultura ve starověké Číně

Číňané byli velmi vzdělaní. **Písmo** objevili již 2000 př.n.l. Písmo není hláskové, ale znakové. Z původního obrázkového písma se vyvinuly znaky, které vyjadřují vždy celé slovo. Je jich asi 3000 a používají se dodnes.

Z Číny vzešli význační císařové, vojevůdcové, básníci a filozofové. Nejvýznamnějším **filozofem byl Konfucius**. Žil na přelomu 5. a 6. stol. př.n.l. Kladl velký důraz na mravnost a konání dobra, přísnost k sobě a laskavost k druhým. Konfucianství je dodnes nejrozšířenější filozofický směr v Číně.

Důležité **vynálezy**, pocházející z Číny, jsou papír, kompas a střelný prach.

Otázky a úkoly:

Odpověz na otázky:

Jaké používají v Číně písmo?

.....

Jak se jmenuje nejvýznamnější čínský filozof? A jaké jsou jeho zásady?

.....

Jaké vynálezy pocházejí z Číny?

.....

.....

Pokus se namalovat dva znaky čínského písma:

--	--

Datum:

Závěrečné opakování

Vyhledávej v pracovním sešitě a doplňuj informace, které Tě zaujaly:

Periodizace dějin

.....
.....

Dělení pravěku

.....
.....

Mezopotámie

.....
.....

Egypt

.....
.....

Řecko

.....
.....

Řím

.....
.....

Indie

.....
.....

Čína

.....
.....

Datum:

Shrnutí učiva – základní pojmy

Vyhledej správné odpovědi:

Co je čas?

.....

Jaké rozlišujeme počítání času?

..... a .....

Nakresli časovou přímku a naznač na ni rok 0 , rok 323 př.n.l. , rok 2013

Vypiš 6 období periodizace dějin:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Shrnutí učiva – PRAVĚK

Dělení pravěku:

Doba k.....

Doba b.....

Doba ž.....

Vyhledej všechny informace o Věstonické Venuši :

Kdo a kdy ji našel

.....

Kdo a kdy ji vyrobil?

.....

Kde byla nalezena?

.....

Proč se vyráběly takové sošky?

.....

Najdi a vypiš výhody vzniku zemědělství:

.....

.....

Z čeho se vyráběl bronz?

.....

.....

Proč bylo železo lepší, více používané než bronz?

.....

.....

Vyhledej názvy kmenů, žijících v pravěku na našem území:

K.....

G.....

S.....

Datum:

Shrnutí učiva – STAROVĚK

Doplň údaje o starověkých státech do následujícího přehledu:

EGYPT

MEZOPOTÁMIE

Státní útvary

.....

.....

Řemesla a obchod

.....

.....

Zemědělství

.....

.....

Písmo

.....

.....

Objevy a vynálezy

.....

.....

Jiné kulturní památky

.....

.....

Náboženství

.....

.....

Města

.....

.....

Uspořádání společnosti

.....

.....

Datum:

Shrnutí učiva – STAROVĚK

Doplň údaje o starověkých státech do následujícího přehledu:

INDIE

ČÍNA

Státní útvary

.....

.....

Řemesla a obchod

.....

.....

Zemědělství

.....

.....

Písmo

.....

.....

Objevy a vynálezy

.....

.....

Jiné kulturní památky

.....

.....

Náboženství

.....

.....

Města

.....

.....

Uspořádání společnosti

.....

.....

Datum:

Shrnutí učiva - STAROVĚK

Doplň údaje o starověkých antických státech do následujícího přehledu :

ŘECKO

ŘÍM

Forma státu

.....
Řemesla a obchod

.....
Zemědělství

.....
Písmo

.....
Věda a objevy

.....
Jiné kulturní památky

.....
Náboženství

.....
Města

.....
Architektura

.....
Výtvarné umění

.....
Systém správy státu